

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské výchovy

Sociální pedagogika

Šabršulová Leona, DiS.

*Vliv volnočasových aktivit zrakově postižených
na jejich pracovní uplatnění*

Bakalářská práce

vedoucí práce: doc. PhDr. & Mgr. Petra Potměšilová, Ph.D.

2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 1. 4. 2016

podpis

Děkuji vedoucí své bakalářské práce doc., PhDr., a Mgr. Petře Potměšilové, Ph.D. za její odborné vedení, konstruktivní návrhy, přínosné rady, věnovaný čas a pomoc při tvorbě bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ.....	6
1.1 Charakteristika.....	6
1.2 Klasifikace osob se zrakovým postižením	6
1.3 Vliv zrakového postižení na vývoj osobnosti.....	8
1.3.1 Kognitivní vývoj	8
1.3.2 Pohybový vývoj	10
1.4 Socializace.....	10
2. VOLNÝ ČAS	13
2.1 Charakteristika.....	13
2.2 Volný čas jako moderní pojem.....	14
2.3 Funkce volného času	14
2.4 Volný čas a jeho trávení	15
2.5 Vzdělávání ve volném čase	16
3. VOLNOČASOVÉ AKTIVITY ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH.....	18
3.1 Charakteristika.....	18
3.2 Volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením	18
3.3 Instituce nabízející volnočasové aktivity zrakově postiženým	19
3.4 SONS.....	20
3.5 TyfloCentrum	21
3.6 Tyfloservis.....	21
3.7 Rehabilitační centrum Dědina	22
3.8 Kafira.....	22
4. PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH	24
4.1 Charakteristika.....	24
4.2 Práce a osoby se zrakovým postižením.....	24
4.3 Podporované zaměstnávání	26
5. PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
5.1 Charakteristika zkoumaného souboru	27
5.2 Metoda.....	27
5.3 Etická pravidla.....	27
5.4 Sběr a fixace dat	28
5.5 Zpracování dat.....	28
6. INTERPRETACE.....	29
6.1 Kazuistika paní Simony.....	29
6.2 Kazuistika paní Zdeny	33
6.3 Kazuistika paní Ludmily	36
6.4 Kazuistika paní Denisy.....	40
6.5 Kazuistika pan Tomáše	44
6.6 Obsahová analýza.....	48
6.7 Shrnutí	50
Závěr	51
Zdroje	52
Přílohy.....	55

Úvod

Téma mé bakalářské práce „**Vliv volnočasových aktivit zrakově postižených na jejich pracovní uplatnění**“ jsem si zvolila, protože tato problematika je mi velice blízká. Již desátý rok pracuji jako sociální pracovníce a regionální asistentka ve středisku Šumperk TyfloCentra Olomouc, o. s. p. Každodenně se setkávám s lidmi se zrakovým postižením, kteří si v rámci svého volného času zdokonalují schopnosti a dovednosti. Někteří se zdokonalují jen proto, aby navázali sociální kontakty jiní zase, aby se uplatnili na trhu práce.

Využití volného času lidí se zrakovým postižením je omezeno jejich oční vadou. Jsou většinou odkázáni na svou rodinu, blízké, asistenty či organizace, které volnočasové aktivity nabízejí.

Ve své práci chci informovat i o zaměstnávání osob se zrakovým postižením. Zaměstnavatelé většinou nemají dostatečné informace a ani zkušenosti s touto problematikou. Takže člověk se zrakovým postižením většinou volí zaměstnání, které nabízí trh práce. Jsou však i tací, které práce z nouze nenaplňuje. Chtějí se vzdělávat a najít si zaměstnání, jež by je bavilo.

Cílem mé bakalářské práce je představit osoby se zrakovým postižením, které svůj volný čas směřují k sebezdokonalování, tak aby se uplatnily na trhu práce. Člověk s těžkou oční vadou, který nesedí doma, neuzavírá se sám do sebe a nelituje se, může prožít kvalitní život podle svých představ. Jestliže se aktivně zapojuje do volnočasových aktivit, navazuje vztahy, posiluje komunikační, sociální a manuální dovednosti, ale hlavně se sebevzdělává. Organizace SONS, TyfloCentrum, Tyfloservis nebo Dědina v této oblasti pomáhají lidem se zrakovým postižením. Zaměřují se na jejich trávení volného času, vzdělávání, rekvalifikace i hledání zaměstnání.

V teoretické části se věnuji charakteristice a problematice zrakového postižení, pojmu volný čas, využití volného času lidí se zrakovým postižením, organizacím, které nabízejí volnočasové aktivity a otázce pracovního uplatnění.

Na úvodní kapitoly navazuje pět kazuistik klientů TyfloCentra v Šumperku. V kazuistikách popisují, jak zrakově postižený využívá svůj volný čas vzhledem k pracovnímu uplatnění. Zda ho volnočasové aktivity motivují k budoucímu zaměstnání nebo zda přímo vyhledává volnočasové aktivity, které ho posilují v dovednostech, jež využije ve svém potenciálním zaměstnání.

1. ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Zrak je jeden z nejdůležitějších smyslů, a jestliže je nějakým způsobem poškozen, má to vliv na vývoj a chování jedince ale i na jeho fungování ve společnosti.

1.1 Charakteristika

Jestliže potkáme člověka s brýlemi, nemůžeme ho vždy považovat za zrakově postiženého. Korekce dioptrickými brýlemi nebo kontaktními čočkami může být v některých případech dostačující. Odborníci v literatuře popisují zrakové postižení následně.

„Zrakové postižení lze definovat, jako absenci nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání.“¹.....může být různě závažné a může se také v životě jedince objevit kdykoliv. Někdy se také stává součástí kombinovaného postižení.²

Za zrakově postiženou osobu můžeme považovat tu, jejichž „běžná optická korekce nepostačuje a zraková vada člověku způsobuje komplikace při běžných každodenních činnostech, můžeme diagnostikovat zrakové postižení určitého stupně.“³

Ruská literatura uvádí, že osoby se zrakovým postižením mají svá specifika, například v některých činnostech, při komunikaci a potřebách. Může se u nich také objevit opoždění ve vývoji, problémy v prostorové orientaci, myšlení, ale i v emocionálních a volních vlastnostech. Problémem je také sociální komunikace, začlenění do společnosti nebo adaptace na práci.⁴

1.2 Klasifikace osob se zrakovým postižením

Klasifikace podle stupně zrakového postižení.

Osoby nevidomé jsou chápány jako kategorie osob s nejtěžším stupněm zrakového postižení. Do této skupiny patří ti, kteří mají zrakové vnímání narušeno na stupni nevidomosti. Tu lze charakterizovat jako neschopnost vnímání okolního světa zrakem. Musí se tedy kompenzovat určitými činiteli - sluchem, hmatem, pamětí nebo myšlením a řečí.

¹ RENOTIÉROVÁ, M. LUDÍKOVÁ, L a kol. *Speciální pedagogika*. 2006, s. 192.

² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2004, s. 195.

³ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 2007, s. 59.

⁴ НАЗАРОВА, Н. М. *Специальная педагогика*. 2000, s. 365.

U osob se zbytky zraku se jedná o hraniční postižení mezi osobami nevidomými a slabozrakými. Tyto osoby taktéž využívají kompenzační činitele, protože jejich zrakové možnosti jsou na nižší úrovni než u lidí slabozrakých.

Osoby slabozraké jsou typické snížením zrakové ostrosti a to i s optimální brýlovou korekcí. Vada se projevuje v omezení a snížení schopností zraku. Vhodná je úprava tisku, dobré osvětlení, bezprašné prostředí, dostatečný kontrast předmětů a jevů.

Pro osoby s poruchami binokulárního vidění je charakteristické porušení řady základních zrakových funkcí. Jde hlavně o deficity plastického a hloubkového vidění, v lokalizaci objektů, v prostorové orientaci apod. Pokud jsou tyto poruchy včas diagnostikovány a je vedena důsledná terapie, mohou být ve většině případů odstraněny.⁵

Klasifikace zrakového postižení podle doby vzniku zrakového postižení

Podle doby vzniku dělíme zrakové postižení na:

Vrozené - mezi nejčastější příčiny vrozené nevidomosti patří dědičnost, dále porušení plodu v době prenatálním, infekční choroby matky v době těhotenství, pohlavní choroby matky, virová onemocnění, toxoplazmóza, narkomanie matky a další.

Získané - mezi časté příčiny nevidomosti získané patří progresivní refrakčních vad, glaukom, katarakta, odchlípení sítnice, retinopatie, mozkové nádory, intoxikace, úrazy, komplikace při diabetes mellitus, meningitida a další.⁶

Klasifikace zrakového postižení z etiologického hlediska

Z hlediska příčin vzniku lze zrakové postižení rozdělit na:

Orgánové - osoba se zrakovým postižením má poškozený orgán oka.

Funkční - orgán oka je v pořádku, ale je postižený zrakový nerv, zrakové dráhy nebo přímo mozkové centrum vidění.⁷

Poruchy zraku:

Porucha zrakové ostrosti – jedinec nevidí zřetelně. Má problémy s rozlišením detailů.

Postižení šíře zorného pole – omezení prostoru, který jedinec vidí. Zraková ostrost může, ale nemusí být zachována.

Okulomotorické poruchy – špatná koordinace pohybu očí. Jedinec má problémy při sledování předmětů, který se pohybuje nebo při úchopu předmětu.

⁵ LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie-Andragogika*. 2006, str. 12-16.

⁶ RENOTIÉROVÁ, M. LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Speciální pedagogika*. 2006, s. 198.

⁷ Tamtéž

Obtíže se zpracováním zrakových podnětů – vzniká poškozením zrakového centra v kůře mozku. Jedinec není schopen interpretovat, co vidí.

Poruchy barvocitu – jedinec není schopen rozeznávat barvy.⁸

Ukázky zrakových vad (viz. Příloha A)

1.3 Vliv zrakového postižení na vývoj osobnosti

Omezení či ztráta zraku ovlivňují vývoj i další život jedince. Promítá se také do psychického vývoje. Nedostatky zrakových podnětů nebo dokonce jejich absence se může stát příčinou sensorické deprivace, která značně omezuje rozvoj poznávacího procesu.⁹

Poznávací procesy jsou zejména ovlivněny u vrozených zrakových vad. 80% informací přijímáme hlavně zrakem. Pokud tento stimul nefunguje, musí se nahradit.¹⁰

Například při obtížném vnímání prostoru se stává pohyb omezující. Zrakově postižený by měl být dostatečně informován o prostoru, ve kterém se nachází a měl by mít možnost seznámit se s ním. Je velice podstatné, aby hmatové i zrakové informace dostávala osoba zároveň, protože tyto informace se v mozku vzájemně doplňují.

1.3.1 Kognitivní vývoj

Do kognitivního vývoje řadíme představu, paměť, fantazii nebo myšlení.

„Zrak není jediným smyslem, který správně odráží okolní svět, ale poskytuje nejvíce autentické vjemy předmětů. Proto musí být výpadek zraku nahrazen kompenzačními smysly - sluchem, hmatem a kinestetickými pocity. Výcvik smyslů je u zrakově postižených dětí i později osleplých lidí zásadní. Velký důraz musí být kladen na využívání zbylého vidění, ať formou zrakové stimulace v raném a předškolním věku nebo reedukací zraku ve školním a dospělém věku.“¹¹

Pro zrakově postiženého je velmi důležitý hmat, který kompenzuje vnímání okolí. Hmatové vnímání se učí postupně od malých úseků až k celku. Důležitá je koncentrace, myšlení a paměť.¹²

⁸ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2000, s. 18.

⁹ RENOTIÉROVÁ, M. LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Speciální pedagogika*. 2006, s. 193.

¹⁰ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 2007, s. 59.

¹¹ HAMADOVÁ, P. KVĚTONOVÁ, L. a NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie-texty k distančnímu studiu*. 2007, s. 61.

¹² KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2000, s. 37.

Při poznávání a orientaci v prostředí je významný sluch. U lidí se zrakovým postižených se sluch stává citlivější a diferencovanější. S nácvikem je zapotřebí začínat již od raného věku, když dítě nemá dostatek zrakových podnětů z okolí.¹³ Orientace nevidomých na zvuky se stává přesnější v závislosti na tom, jak si spojují zvuk s určitým předmětem.

Také paměť sehrává významnou roli v praktickém životě zrakově postiženého. Jejím prostřednictvím si uchovává řadu důležitých informací. Jsou na ni ve značné míře odkázáni, protože získávání různých informací často bývá obtížnější než jejich uchování. Vlivem specifické životní situace bývá jejich paměť lépe rozvinuta než u vidících. Již ve školním věku mají takové děti lepší paměť než jejich zdraví spolužáci, kteří ji tolik nepotřebují. „Paměť sehrává velmi důležitou roli v praktickém životě zrakově postiženého. Tam, kde si vidící člověk ve zlomku sekundy zkontroluje, např. rozmístění nábytku v místnosti, je zrakově postižené dítě odkázáno na svoji paměť (např. nevidomé dítě musí místnost projít a provést rekognoskaci).“¹⁴

Dalším kompenzačním faktorem se stává myšlení, jenž má svá určitá specifika a to díky omezeným životním zkušenostem. Nevidomí mají většinou problémy se srovnáváním, přiřazováním a identifikací předmětů.¹⁵

Myšlení je také spojeno s vývojem řeči. Vývoji řeči zrakově postižených v dětském věku se příkládá důležitost vnímání obrázků. Pro děti se připravují speciální knížky z různých materiálů, tak aby mohly pochopit hmatem tvar. Výrazy, které děti užívají ve vztahu k obrázkovým knížkám, nestojí na reálných základech. „Takové výrazy vykazují všechny malé děti, nicméně zrakově postižené děti si je často udrží mnohem déle, neboť mají menší možnost získání zkušenosti související s obsahem zmíněných výrazů. Dochází k tomu, že slova, která nevidomý užívá, mají chudší či nepřesný obsah nebo jsou používána naprosto bez porozumění. Tato skutečnost tvoří základ tzv. verbalismu.“¹⁶

¹³ Tamtéž

¹⁴ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*, 2000, s. 38.

¹⁵ HAMADOVÁ, P. KVĚTONOVÁ, L. a NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie-texty k distančnímu studiu*. 2007, s. 62-63.

¹⁶ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*, 2000, s. 38.

1.3.2 Pohybový vývoj

Pohyb a jeho vývoj je další oblastí, která je negativně ovlivněna díky zrakovému postižení.

Již od malička je dobré dítě zasvěcovat do nejbližšího prostředí a zprostředkovat mu co nejvíce informací o prostoru a věcech, tak aby se mohlo orientovat.¹⁷

V pozdějším věku má zásadní význam nácvik prostorové orientace a samostatný pohyb, který má v každém věkovém období své specifické rysy. V dětství se na jeho realizaci podílejí rodiče, raná péče a pedagogové ze Speciálně pedagogického centra. V dospělosti učí prostorovou orientaci školení instruktoři například z Tyfloservisu.

„Prostorová orientace a samostatný pohyb nevidomé osoby s pomocí bílé hole (popřípadě vodícího psa či elektronických pomůcek) je stabilizovaným a nepostradatelným vyvrcholením tohoto úseku vývoje. Plnohodnotné pracovní a společenské uplatnění nevidomého člověka je bez této dovednosti dříve nebo později krajně problematické, není-li zcela nemožné.“¹⁸

1.4 Socializace

Začleňování lidí se zrakovým postižením do společnosti je v některých případech složitý a dlouhodobý proces.

Ludíková říká, že spočívá jak na samotných jedincích, tak na celé společnosti. Z jedné strany se nevidomý člověk začleňuje do okolního světa a ze strany druhé se dostává zrakový handicap do podvědomí společnosti.¹⁹

Socializace je podmíněna tím, o jakou zrakovou vadu u postiženého jedince jde. Jestliže se jedná o těžké zrakové postižení, není možné jedince učit nápodobou. Dalším problémem je nedostatek zrakového kontaktu, jenž je významný při vyváření sociálních kontaktů. Důležitý aspekt hraje i neverbální komunikace, která je odlišná, např. mimika.²⁰

Rodina

Primární činitel socializace je rodina. Rodiče na své zrakově postižené dítě mohou zareagovat různými způsoby, od pozitivního přijímání až po zavržení dítěte. Pomoc mohou vyhledat například u pracovníků Rané péče. Terénní pracovníci pomohou rodině

¹⁷ ČÁLEK, O. *Raný vývoj nevidomého dítěte*. 1984, s. 58-59.

¹⁸ ČÁLEK, O. *Raný vývoj nevidomého dítěte*. 1984, s. 62.

¹⁹ LUDÍKOVÁ, L. a STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. 2006, s. 12.

²⁰ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2000, s. 38.

eliminovat nebo snížit důsledky postiženého dítěte. Naučí rodiče, jak s dítětem pracovat, komunikovat a vytvářet sociální vztahy. Tato služba je poskytována rodičům do tří let věku dítěte. V některých případech až do nástupu dítěte do školy. Květoňová - Švecová zmiňuje tyto formy poskytované podpory: „návštěvy speciálního pedagoga v rodině, rehabilitační pobyty, ambulantní péče pro edukaci zraku (zraková stimulace) nebo odborné semináře pro rodiče.“²¹

Pozdější podporu dítěte se zrakovým postižením a jeho rodiny zajišťují speciálně pedagogická centra. Ty pomáhají ve školských zařízeních při integraci dítěte. Jsou určeny pro děti od 3 do 15 let.

Vrstevnická skupina

„Mezi vrstevníky se dítě učí komunikovat, iniciovat a udržovat kontakt, adaptovat se na jiné názory a požadavky, polemizovat s nimi a bránit se jim.“²²

Účast ve vrstevnických skupinách vede jedince k tomu, že si začíná uvědomovat svou odlišnost od ostatních. Zrakově postižený se totiž ve skupině hůře prosazuje, jeho kompetence bývají zpravidla nižší.

Zejména v období puberty a adolescence jsou pro jednotlivce důležité vrstevnické skupiny. Pomáhají jim při hledání smyslu života, vlastní identity a osamostatnění se. „Nejdůležitějším úkolem je osamostatnění se z vazby na rodinu a hledání vlastní identity. U zrakově postižených jedinců může být emancipace z rodinných vazeb obtížnější. V tomto období se mění i vztah jedince k vlastnímu postižení. Ludíková tvrdí, že získaný handicap v tomto věku bývá velmi traumatizující záležitostí, otázky otevřené budoucnosti se zdají být nejasné, často tabuizované.“²³

Prostředí

Nástupem do školního zařízení se dětem se zrakovým postižením rozšiřuje okruh socializačních činitelů. Nyní už nejen rodina, ale také kamarádi, spolužáci ale hlavně pedagogičtí pracovníci mají vliv na jejich další život.

²¹ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2000, s. 39.

²² FINKOVÁ, D. LUDÍKOVÁ, L. a RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*, 2009, s. 33.

²³ Tamtéž

„Děti se zrakovým postižením se mohou vzdělávat buď podle speciálního vzdělávacího programu ve speciálních školách pro zrakově postižené a ve speciálních třídách běžných škol, nebo v běžných školách podle běžných vzdělávacích programů.“²⁴

Dalším významným prostředím může být pro zrakově postiženého ústavní zařízení, (Ústav sociální péče Brno-Chrlice, Ústav sociální péče Palata Praha), dům s pečovatelskou službou nebo chráněné bydlení. V těchto zařízeních může být ovlivněn spolubydlícími, zaměstnanci nebo celkovou atmosférou zařízení.

Výraznou změnu může zažít člověk se zrakovým postižením také se vstupem do zaměstnání. Hamadová tvrdí, že některé reakce kolegů na jeho postižení mohou způsobovat traumata, zvláště pokud jsou v rozporu s jeho zkušenostmi a očekáváním.²⁵

²⁴ KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. 2001, s. 24.

²⁵ HAMADOVÁ, P. KVĚTONOVÁ, L. a NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie-texty k distančnímu studiu*. 2007, s. 64.

2. VOLNÝ ČAS

V dnešní době je volný čas téma, o kterém se každodenně hovoří. Lidé si plánují, co budou dělat přes víkend, kam umístí dítě do zájmového kroužku nebo kde stráví svou dovolenou. Možnosti výběru jsou široké a současná populace tímto výběrem tráví mnoho času v rámci svého volného času.

2.1 Charakteristika

„Kvalita prožívání životního času člověka se dostává do popředí zájmu. V procesu demokratizace a humanizace sociálních vztahů zákonitě narůstá význam mezilidských vztahů v mimopracovním čase. Volný čas již nepředstavuje jen prostor pro relaxaci a oddech, ale složitý dynamický systém širokého dosahu.“²⁶

Volný čas bývá definován různými způsoby. Podle Hofbauera je volný čas „činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“²⁷

Podobně Němec za volný čas považuje činnosti, ze kterých se radujeme, přináší nám zábavu a potěšení, ale také odpočíváme. Díky těmto činnostem se rozvíjejí a upevňují fyzické, psychické i umělecké schopnosti. V tomto čase, kdy se jedinec rozhoduje svobodně a dobrovolně se stává sám sebou.²⁸

Přikláním se k názoru Pávkové, která volný čas vnímá jako dobu, „kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“²⁹

„Volný čas lze chápat také ve smyslu jako čas pozitivní a čas negativní. Negativní čas představuje zbytkovou dobu po práci, studiu, čase stráveném prací v domácnosti a po potřebném čase, který slouží k uspokojení základní fyziologických potřeb. Pozitivní čas se vyznačuje prostorem určitého svobodného jednání. Jedinec se může nezávisle na svých povinnostech realizovat, vykonávat co chce a není do ničeho nucen a to ani podvědomě.“³⁰

²⁶ KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk-Prostředí-Výchova*. 2001, s. 64.

²⁷ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 13.

²⁸ NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. 2002, s. 17.

²⁹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 13.

³⁰ NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. 2002, s. 30.

2.2 Volný čas jako moderní pojem

Pohled na volný čas se změnil v druhé polovině 19. století v době urbanizace a industrializace.

Zlom nastal, když se pracovní doba začala oddělovat od času volna. Novým chápáním a trávením volného času se tak člověk dostává do pozice negativního volného času a to v tom smyslu, že je neustále v situaci produkce spojené s konzumem. Díky práci, která je již v moderní době spojená s trhem práce, se její činnosti mění v materiální produkty a služby.³¹

Abychom pochopili současný pohled na volný čas, je důležité poukázat na jeho poválečný vývoj. V první etapě (50. - 60. léta) je vnímán volný čas jako protipól práce. Aktivity jsou zaměřeny zejména na odpočinek, rekreaci a reprodukci pracovní síly. Druhá etapa (70. - 80. léta) již přesně vymezují prostor pracovní a prostor volnočasový. Ve volném čase se jednotlivci zaměřuje na uspokojení svých hmotných a kulturních potřeb. Ve třetí etapě (90. léta) je volný čas soustředěn na požadavky, které člověk chce, které ho baví a které potřebuje.

V současné době se také prosazují názory, že volný čas podléhá formalizaci a komercializaci, kriticky se přistupuje k reklamním tlakům deformujícím naplňování volného času.³²

2.3 Funkce volného času

Volný čas v životě lidí splňuje svou roli, ať už si to uvědomujeme nebo ne. Kromě pracovní doby je čas vyplněn určitými činnostmi, které mají seberealizační vliv.

Na funkce volného času se lze pohlédnout ze dvou hledisek. První plní funkci společenskou, druhá je přímo významná pro jedince.

„Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).“³³

Vážanský rozdělil uspokojování potřeb ve volném čase do několika oblastí, přitom všechny tyto funkce přináší jedinci pocity blaha, radosti a dobré nálady.

³¹ KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas volnosti – čas výchovy*. 2012, s. 23-25.

³² KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 38.

³³ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 13.

rekreační - potřeba ověžení, odpočinku, zotavní, spánku, načerpání sil
kompenzační - potřeba rozptýlení, potěšení, vyrovnání nedostatků
edukační - potřeba dalšího učení, nových zážitků, poznání
kontemplační - potřeba rozjímání, klidu, pohody, porozumění sobě samotnému
integrační - potřeba společnosti, tvoření skupin, skupinové atmosféry
komunikační - potřeba sdělení, kontaktu, družnosti, touha nebýt sám
participační - potřeba angažovanosti, spoluúčasti, sebepojetí, kooperace
enkulturační - potřeba nadání, rozvoje, prosazování, účasti na kulturním životě³⁴

2.4 Volný čas a jeho trávení

Podle vytvořeného hodnotového žebříčku během svého života tráví lidé svůj volný čas. S hodnotami nás seznamuje primární rodina, později škola, přátelé nebo media. Trávení volného času podle obsahu:

Odpočinkové a rekreační činnosti

Odpočinkové činnosti jsou velmi nenáročně a klidné. Patří k nim klid na lůžku, nenáročná hra, koukání na televizi, prohlížení obrázků nebo četba.

Naproti tomu rekreační činnosti jsou zaměřeny na pohyb, nejlépe na zdravém vzduchu. Zde zařazujeme hry, cvičení, hudebně pohybové činnosti nebo vycházky.

„Způsob odpočinku a rekreace má vliv na utváření způsobu života jedince, jeho hodnotovou orientaci a v dospělosti i na pracovní výkon. Naučit děti a mládež racionálně odpočívat je proto jedním z nejvýznamnějších úkolů výchovy, tedy i výchovy mimo vyučování.“³⁵

Zájmové činnosti

Jde o činnosti, které se cíleně zaměřují na rozvoj a uspokojování individuálních potřeb, schopností a zájmů. Zájmy si vybíráme podle osobnostního zaměření. Působí motivačně a socializačně.

Zájmové činnosti dělíme na: společenskovední, pracovnětechnické, přírodovědněekologické, estetickovýchovné, tělovýchovné, sportovní a turistické. Významné místo dnes zaujímají činnosti spojené s výpočetní technikou.

³⁴ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2001, s. 36-38.

³⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 83.

Pávková a kolektiv popisuje tyto činnosti takto.

Zájmové činnosti společenskovední - jsou zaměřeny na současné dění, historii, ale také výchova k vlastenectví, rodičovství a partnerství.

Zájmové činnosti pracovní-technické - pomáhají k zdokonalování vědomostí, dovedností, které se později aplikují do praxe.

Zájmové činnosti přírodovědné - prohlubují vědomosti o přírodě, vytváří vztah k její ochraně, k pěstitelství a chovatelství.

Zájmové činnosti estetickovýchovné - formují hodnotový systém k společnosti a přírodě. Jde o rozvoj výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na chování a výchovu vkusu, rozvoj tvořivosti.

Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření - upevňují fyzickou a psychickou zdatnost.³⁶

Sebeobslužné činnosti, veřejně prospěšné činnosti a příprava na vyučování

Konání sebeobslužných činností vede cíleně k samostatnosti v péči o svou osobu a majetek, pěstování hygienických návyků, kulturních návyků a jednání s ostatními.

Na pomoc okolí jsou soustředěny veřejně prospěšné činnosti. Jsou založeny na dobrovolnosti.

2.5 Vzdělávání ve volném čase

Vzdělávání ve volném čase vede k pozitivnímu využívání volného času, kultivování a uspokojování potřeb a zájmů, ale také k rozvoji schopností.

Vzdělávání ve volném čase se uskutečňuje většinou v různých zařízeních a nestandardizovaných předpokladech.³⁷

Souhlasím s názorem Pávkové, která říká, že díky nabídce pestrých a zajímavých činností jsou lidé motivováni k společensky žádoucímu využívání volného času, k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků a tím i k rozvoji poznávacích procesů a k celoživotnímu vzdělávání. Pokud jedinec kladně hodnotí činnosti, kterým se věnuje ve volném čase, přinášejí mu pocit uspokojení, příležitost k seberealizaci a přiměřenému sebehodnocení.³⁸

Součástí vzdělávání ve volném čase je i celoživotní učení. „Celoživotní učení zahrnuje veškeré učební aktivity v průběhu života člověka, které mají za cíl rozvoj

³⁶ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Zájmové činnosti In Pedagogika volného času*. 2002, s. 92-96.

³⁷ KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 50-51.

³⁸ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Zájmové činnosti In Pedagogika volného času*. 2002, s. 39.

znalostí, dovedností a kompetencí a umožňují osobnostní růst a občanské, sociální a profesní uplatnění.“³⁹

Jednou z oblastí celoživotního učení je všeživotní učení, které zdůrazňuje propojení a rovnoprávnost formálního, neformálního a informálního učení.

Formální vzdělávání

Jde o řízené učení, které se uskutečňuje většinou ve školských zařízeních. Absolvent vždy dosáhne určitého stupně vzdělání, které je podloženo certifikátem, vysvědčením či diplomem. Formálního vzdělávání obsahuje všechny formy vzdělávání a to v jakémkoliv věku studenta.

Neformální vzdělávání

Je učením záměrným. Soustřeďuje se na získání a prohlubování takových znalostí a dovedností, které vedou ke zlepšení možností na trhu práce. Jsou zaměřeny zejména na výuku cizích jazyků a počítačů, ale také zahrnují přednášky, semináře a školení. Toto vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, ale je vedeno profesionálem. Účastník většinou obdrží osvědčení.

Informální učení

Charakteristické je nezáměrné učení, někdy také označováno jako bezděčné. Zahrnuje sebevzdělávání a ostatní učení, které není vedeno a hodnoceno lektorem. Jde také o učení spojené s každodenními činnostmi. Výsledky zde nejsou nikým ověřovány a proces učení není organizovaný.⁴⁰

³⁹ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. 2009, s. 247.

⁴⁰ PRŮCHA, J. *Formální vzdělávání, neformální vzdělávání, informální učení* In *Pedagogická encyklopedie*. 2009, s. 247-248.

3. VOLNOČASOVÉ AKTIVITY ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

3.1 Charakteristika

Volný čas a s ním spojené činnosti se od počátku devadesátých let velmi rozšířily. Dnes si může člověk vybrat aktivity z mnoha různých oblastí, ale i na rozmanitých místech. Současné volnočasové aktivity jsou zaměřeny hlavně na to, aby si člověk něco prožil nebo užil.

Kraus říká, že díky těmto aktivitám se stimuluje proces zrání osobnosti, ale také si realizujeme své potřeby a zájmy, které postupem času mění náš životní hodnotový systém.⁴¹

Cílem volnočasových aktivit není jen vyplnit svůj volný čas, ale zvýšit si tak i kvalitu našeho života. V mnoha případech jde o seberealizaci jedince.

Již od malička nás tyto aktivity zaměřené na zábavu i odpočinek doprovází....stabilizují, obohacují, kultivují, orientují k pozitivním cílům a pomáhají nám získávat nové životní zkušenosti.⁴²

3.2 Volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením

Osoba se zrakovým postižením může trávit svůj volný čas plnohodnotně. Musí se však brát na zřetel omezení, které způsobuje zraková vada. Pro pracovníka, jenž volnočasové aktivity provozuje, je důležité znát klientovu vadu, vytvořit vhodné podmínky, přizpůsobit prostředí a aktivitu podat specifickým způsobem. Pak se tyto osoby mohou ve volném čase bez problémů seberealizovat.

Volnočasovou aktivitou si také osoba se zrakovým postižením potvrzuje svou společenskou roli, zejména když se jedná o aktivitu, která mu dopomáhá k pracovnímu uplatnění. Díky dnešním možnostem využití speciálních metod nebo kompenzačních pomůcek se těmto lidem otvírají velké možnosti.

Zrakově postižení jedinci se ve volnočasových aktivitách „sdružují nejen proto, že jsou motivováni svým zájmovým zaměřením, rozvíjí své schopnosti, dovednosti, vloh a nadání, ale též proto, že zde nacházejí lidi podobného zaměření, se kterými mohou

⁴¹ KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk-Prostředí-Výchova*. 2001, s. 166.

⁴² HÁJEK, B. HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : současné trendy*. 2008, s. 40.

komunikovat, řešit problémy z podobného úhlu. Navazují zde kontakty s druhými, vytvářejí kamarádské vztahy a přátelství.“⁴³

I zrakově postižený jedinec si může vybrat ze všech typů volnočasových aktivit. Jde vždy o to, jen jestli má sám chuť se seberealizovat nebo navazovat nové sociální vztahy. Ludíková a Stoklasová se vyjadřují ke zrakovému postižení a volnočasovým aktivitám takto:

Společenskovední aktivity jsou pro zrakově postiženého poměrně dostupné. Z hlediska realizaci je potřeba jen pozměnit nebo poupravit stávající podmínky. Vhodné jsou činnosti jako studium cizích jazyků, kroužky historické nebo vlastivědné, publicistika či šachy.

Pracovně-technické aktivity, které zdokonalují jemnou motoriku osobám se zrakovým postižením, hlavně pomáhají při pracovním uplatnění. Autorky doporučují zejména kroužek výpočetní techniky, ruční práce nebo modelářství.

Přírodovědné a ekologické aktivity jsou taktéž vhodné i pro člověka se zrakovou vadou. Nejen poznatky o přírodě, ale zejména vnímání jinými smysly je pro osobu se zrakovým postižením přínosné. Motivovat je může například péče o některá zvířata, poznatky o neživé přírodě ale také návštěvy botanických a zoologických zahrad, které jsou již v dnešní době i haptické.

Esteticko-výchovné aktivity, musí být jak technologii tak i metodou přizpůsobeny zrakovému postižení jedince. Nejvíce navštěvované zájmové činnosti jsou hra na hudební nástroj, literární, dramatické kroužky a návštěva kulturních akcí.

Tělovýchovné, sportovní a turistické aktivity jsou zejména důležité pro zrakový handicap. Dochází při nich k pohybové koordinaci, nácviku prostorové orientace a jistoty v pohybu. V současné době se zvedá zájem nejen o tradiční sporty, ale i o horolezectví, jízdu na lyžích nebo cyklistiku.⁴⁴

3.3 Instituce nabízející volnočasové aktivity zrakově postiženým

Pávková říká, že existují instituce a organizace, jejichž pracovní náplní je působit na děti, mládež či dospělé osoby ve volném čase a naučit je volný čas racionálně využívat. Toto ovlivňování je záměrné, má vymezený cíl, je plánovité, většinou dlouhodobé, splňuje tedy požadavky, kterými lze vymežit výchovné působení.⁴⁵

⁴³ LUDÍKOVÁ, L. a STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. 2006, s. 41.

⁴⁴ LUDÍKOVÁ, L. a STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. 2006, s. 38-39.

⁴⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 4.

Organizace, které nabízí volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením, se rozrostly zejména po roce 2000. Z původní Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých se vytvořily nové subjekty - TyfloCentrum nebo Tyfloservis, které dnes využívá k trávení volného času mnoho zrakově postižených klientů. Lidé, kteří navštěvují tato střediska, mají různé důvody. Chtějí navázat sociální kontakty, něco se naučit, v něčem se zdokonalit nebo se nudí.

Pro trávení volného času, které je orientováno na seberozvoj, jsou určeny služby sociálně aktivizační. Podle § 66 zákona o sociálních službách, jde zejména o zájmové, vzdělávací a volnočasové aktivity a sociálně terapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob.⁴⁶

Další službou, kterou organizace nabízí je sociální rehabilitace. Tu mohou lidé se zrakovým postižením využít v rámci volného času k nácviku dovedností nebo ve výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činnostech.⁴⁷

Pávková tvrdí, jestliže jsou aktivity ve volném čase „konané na základě dobrovolné účasti, vhodným způsobem motivované a usměrňované, poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů.“⁴⁸

3.4 SONS - Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých

Posláním SONS je sdružovat a hájit zájmy těžce zrakově postižených a nevidomých lidí. Služby, které nabízí, vedou k integraci do společnosti.

Vybrané služby:

- **poradenství** - poskytování odborného sociálního poradenství
- **Tyflokabinet** - metodické centrum elektronických kompenzačních pomůcek (poradenství v oblasti počítačových a dalších elektronických pomůcek pro zrakově postižené)
- **Knihovna digitálních dokumentů** - (www.kdd.cz, zpřístupňuje zrakově postiženým knihy a časopisy)
- **digitalizace textů** - (převod textů do elektronické podoby dle potřeb zrakově postižených)
- **vydávání časopisů pro zrakově postižené (Zora)**

⁴⁶ zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách. § 66.

⁴⁷ zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách. § 70.

⁴⁸ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 17.

- **spolková a zájmová činnost** - klubová činnost, kulturní, sportovní a jiné aktivní využívání volného času ⁴⁹

3.5 TyfloCentrum

Obecně prospěšná společnost poskytuje lidem nevidomým a slabozrakým sociální služby s cílem usnadnění života, dosažení maximální míry samostatnosti a nezávislosti na pomoci jiných osob.

Vybrané služby:

- **sociální poradenství** - služba odborné poradenství podporuje osoby se zrakovou vadou, aby se zorientovaly ve své nepříznivé situaci, hledaly a nacházely její řešení
- **sociálně aktivizační služby** - posláním volnočasových aktivit je podpořit osoby se zrakovým postižením, aby získaly takové schopnosti a dovednosti, které posilují jejich soběstačnost a přispívají k jejich seberealizaci
- **podpora pracovního uplatnění** - na pracovní uplatnění osob se zrakovým postižením se zaměřujeme v rámci služby sociální rehabilitace, která směřuje k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti těchto osob ⁵⁰

3.6 Tyfloservis

Služby Tyfloservisu jsou určeny taktéž lidem se zrakovým postižením. Tato organizace se soustředí na informace, pomůcky a systematický nácvik dovedností, které mohou zvýšit samostatnost v každodenních činnostech.

Vybrané služby:

- **rehabilitační kurzy** - jsou zaměřené na nácvik dovedností, které pomáhají zvýšit samostatnost v každodenním životě
- **prostorová orientace a samostatný pohyb** - (nácvik chůze s bílou holí, bez pomůcek, s průvodcem, výběr vhodných tras)
- **sebeobsluha** - (nácvik vaření, péče o oděvy, osobní hygienu, péče o děti a domácnost)
- **čtení a psaní Braillova bodového písma**

⁴⁹ SONS. sons. [online], 2015. [cit. 26-01-2016].

⁵⁰ TYFLOCENTRUM OLOMOUC. TyfloCentrum Olomouc, o.p.s. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

- **seznámení se sortimentem speciálních pomůcek** - optických, rehabilitačních, kompenzačních i jiných s možnostmi jejich získání ⁵¹

3.7 Rehabilitační centrum Dědina

Středisko je určeno pro osoby se zrakovým postižením v produktivním věku, kteří ztratili zaměstnání. Tito lidé zde mohou absolvovat intenzivní kurzy, na které navazuje rekvalifikace s následným pracovním uplatněním.

Vybrané služby:

- **sociální rehabilitace** - prostorová orientace a samostatný pohyb s bílou holí, nácvik sebeobslužných činností, nácvik čtení a psaní Braillova bodového písma, nácvik psaní na klávesnici PC, reedukační a kompenzační výcvik, rozvíjení fyzických dovedností, psychosociální a komunikační výcvik, rodinná terapie, nácvik vlastnoručního podpisu, cizí jazyky, sociální poradenství
- **sociálně terapeutické dílny** - kartonážní dílna, košíkářská dílna, tkalcovská dílna, keramická dílna
- **pracovní rehabilitace** - akreditovaný kurz-základy na PC, neakreditované kurzy
- **rekvalifikace** - účastníci kurzů jsou zrakově postižení občané, kteří jsou zaregistrováni na Úřadu práce jako nezaměstnaní. Úřad práce na základě dohody tuto rekvalifikaci uhradí. Rekvalifikaci může hradit i zaměstnavatel zrakově postiženého nebo případný sponzor. Rekvalifikační kurzy mají různou délku trvání. ⁵²

3.8 Kafira

Zrakově postiženým uživatelům je poskytována taková míra podpory, která v maximální možné míře rozvíjí jejich schopnosti, nevytváří závislost na poskytované službě, podporuje udržení přirozených sociálních vazeb. Řízeným nácvikem dovedností potřebných k získání soběstačnosti a samostatnosti usnadňujeme sociální začleňování, pomáháme při uplatňování práv a oprávněných zájmů. Uživatelům od 18 let nabízíme podporu potřebnou pro pracovní uplatnění a související vzdělávání. Nedílnou součástí služby je pomoc při výběru a získání vhodné kompenzační pomůcky. Služba je poskytována také terénně.

⁵¹ TYFLOSERVIS, o.p.s. Tyfloservis. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

⁵² DĚDINA, o.p.s. Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o.p.s. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

Vybrané služby:

- **základní sociální poradenství**
- **sociální rehabilitace** - nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí ⁵³

Aktivity k využití volného času osobám se zrakovým postižením nabízí i církevní organizace, i když se převážně soustředí na činnost, kterou lze charakterizovat jako pastorační a sociální péče. Uvést je možno zejména působení Diakonie České církve evangelické, České katolické charity, Salesiánské domy se středisky mládeže. ⁵⁴

⁵³ KAFIRA o. s. Kafira. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

⁵⁴ LUDÍKOVÁ, L. a STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. 2006, s. 42

4. PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

4.1 Charakteristika

Práce jedním z hlavních rysů společnosti. Podle toho jakou práci vykonáváme, si také vytváříme životní role, status ale i hierarchii hodnot. Práci můžeme rozdělit na duševní, u které člověk používá zejména paměť, vůli a pozornost nebo práci fyzickou, kde je potřeba vynaložit fyzickou energii.

Kraus hovoří o práci jako o aktivitě, jež nám strukturuje čas, přináší pocit seberealizace a zprostředkovává člověku sociální kontakty.⁵⁵

Jestliže člověk nastoupí do zaměstnání, jeho život začíná mít řád. Cítí se užitečný a má smysl života, což má kladný vliv na jeho chování a sebevědomí.

„Práce má stabilizační funkci díky řádu, který s sebou přináší a kterému se pracující přizpůsobuje. Práce se odehrává ve stanoveném časovém rozvrhu a vyžaduje disciplínu, která poskytuje vnitřní oporu. Práce člověku zprostředkovává smysl jeho života. Vytváří sociální vazby nezávislé na rodině a tím i pocit sounáležitosti, důležitý pro duševní život. Člověk v práci zakouší oprávněnost své existence a tím také důstojnost a hodnotu.“⁵⁶

Někteří autoři však definují práci i v negativním smyslu, například Donkin považuje práci jen jako prostředek k vydělávání peněz a řešení závazků. Pracujícího člověka vidí tak, že se musí ráno donutit vsát z postele, vybíhat ve spěchu ze dveří, bojovat o místo v městské hromadné dopravě, reptat s frustracemi v dopravní zácpě nebo kdo má obavy z příchodu nadřízeného.⁵⁷

4.2 Práce a osoby se zrakovým postižením

Osoba se zrakovým postižením může pracovat. Jestliže zaměstnavatel přizpůsobí pracoviště jeho zrakové vadě, pořídí mu kompenzační pomůcky, které budou k práci potřeba a zajistí možnou asistenci na pracovišti. Pak má tento člověk šanci zařadit se do pracovního procesu bez velkých problémů.

⁵⁵ KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. aj. *Člověk-Prostředí-Výchova*. 2001, s. 164.

⁵⁶ ASSLÄNDER, F. GRÜN, A. *Práce jako duchovní úkol*. 2011, s. 19.

⁵⁷ DONKIN, R. *The Future of Work*. 2010, s. 2.

Sdružení Okamžik pro podporu nejen nevidomých uvádí, že je až 80% nezaměstnaných slabozrakých a nevidomých lidí. Ohroženy jsou zejména osoby s nízkou kvalitací. Vliv mají také nedostatečně rozvinuté sociální a komunikační dovednosti.

„Pokud zrakově postižení nacházejí pracovní uplatnění, nejčastěji je to ve státních institucích či neziskových organizacích. Přestože by jim kvalifikace umožňovala nalezení pracovního uplatnění také v soukromém sektoru, obvykle se o tyto pozice neucházejí.“⁵⁸

Slowik tvrdí, že, se těmito lidem výrazně zvyšuje jejich sociální sebevědomí, protože jim zaměstnání pomáhá v jejich samostatnosti a nezávislosti.⁵⁹

Zrakově postižený může vykonávat práci duševní i manuální. Co se týká duševní práce lze ji „kompenzovat speciálními pomůckami a nevidomí mohou využívat tyfletechnická zařízení, které jsou na principu hmatového či sluchového výstupu.“
Manuálně vykonávané zaměstnání je odlišné svými nároky na zrak „K rozhodujícím kritériím patří, zda je možno pracovat s brýlemi či nikoli, což v některých případech bývá stanoveno právními předpisy. K dalším podmínkám se řadí, jaké jsou nároky na zrakovou ostrost nebo rozsah zorného pole, zda je nezbytné stereoskopické vidění či správný barvocit, ale i jak vysoké je potencionální riziko očních úrazů.“⁶⁰

V minulosti bylo vzdělávání lidí se zrakovou vadou omezeno. Mohli se vyučit kartáčníkem, čalouníkem, knihařem, košíkářem, telefonistou, masérem nebo ladičem hudebních nástrojů. Vystudovat mohli střední ekonomickou školu, konzervatoř nebo gymnázium. Tím byla také omezena jejich volba zaměstnání.

V současné době při probíhající integraci je možnost vzdělávání daleko širší. Díky centrům podpory studentů se speciálními potřebami ale i individuálních plánů, mohou studovat na kterékoliv střední či vysoké škole.

Lidé s těžkým zrakovým postižením patří na trhu práce k nejvíce ohroženým skupinám. Některé organizace se to snaží měnit a pomáhat těmto lidem najít zaměstnání. Jednou z takových institucí je TyfloCentrum, které je zařazeno do projektů podporovaného zaměstnávání.

⁵⁸ OKAMŽIK. Okamžik sdružení pro podporu nejen nevidomých. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

⁵⁹ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 2007. s. 39.

⁶⁰ LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopédie-andragogika*. 2005. s. 33.

4.3 Podporované zaměstnávání

Specifická služba sociální rehabilitace - podporované zaměstnávání v České republice začalo být poprvé poskytováno v roce 1995 v Praze. Od roku 2000 se tato služba rozšířila i do dalších regionů. V současné době je zastoupena téměř v každém kraji. Podporované zaměstnávání ukazuje, že účelné je věnovat prvořadou pozornost zdrojům člověka, nikoli jeho omezením. Cílem tohoto programu je, aby zájemce o práci, který má minimální šanci zapojit se do běžného pracovního života, získal a byl schopen udržet si skutečnou práci, která odpovídá jeho požadavkům a možnostem.

Podle Votavy je to takový systém, který pomáhá postiženému překonat překážky spojené s nástupem do práce a adaptaci na novou situaci, která pracovním začleněním vznikla. Důvodem pro podporované zaměstnávání není obvykle samotné postižení, ale překážky, které z dané situace postiženého vyplývají. Klient např. dlouho (anebo dosud vůbec) nepracoval, nemá tedy běžné pracovní návyky. Má problémy při jednání s lidmi, a to buď se spoluzaměstnanci, anebo s veřejností. Není dostatečně asertivní, nedokáže řešit konflikty nebo se bránit neadekvátnímu jednání okolí.⁶¹

Vitáková zase podporované zaměstnávání řadí mezi časově omezenou službu určenou lidem, kteří chtějí získat a udržet si placené zaměstnání v běžném prostředí. Jejich schopnosti získat a zachovat si zaměstnání jsou přitom z různých důvodů omezeny do té míry, že potřebují individuální osobní podporu poskytovanou před nástupem do práce i po něm.⁶²

Tato služba se v praxi osvědčila jako velmi užitečná. Nejen že osoby se zrakovým postižením připravuje na trh práce, také jim pomáhá vzdělávat se, orientovat v legislativě nebo upevňovat jejich silné stránky. V rámci podporovaného zaměstnávání je možnost zprostředkovat klientovi i dvacetihodinovou asistenci na pracovišti. To znamená vyjednat se zaměstnavatelem bezbariérový přístup, upravit podmínky na pracovišti, tak aby mohl zrakově postižený podat co nejlepší pracovní výkon.

Legislativní vymezení zaměstnávání osob se zdravotním postižením (viz. Příloha B)

⁶¹ VOTAVA, J. a kol. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. 2003. s. 117.

⁶² VITÁKOVÁ, P. a kol. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání*. 2005. s. 11.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je zaměřena na trávení volného času vzhledem k pracovnímu uplatnění u osob se zrakovým postižením.

V praktické části jsem použila kvalitativní přístup. Podle Miovského je kvalitativní přístup ten, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvalifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.⁶³

5.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Jako zkoumaný vzorek jsem zvolila pět osob se zrakovým postižením v produktivním věku, kteří navštěvují TyfloCentrum v Šumperku. Já, jako sociální pracovník jim poskytuji podporu a pomoc při hledání vhodného zaměstnání.

5.2 Metoda

Nástroj průzkumu jsem zvolila kazuistiky. Kazuistika je zpracování konkrétního případu. Je to metoda, při které se shromažďují a analyzují všechny dostupné písemné materiály a systematicky se podrobně zkoumá jedinec prostřednictvím pozorování, rozhovoru, experimentu a vlastního zkoumání výsledků činností za účelem systematizace a jejího klinického a edukačního využití.⁶⁴

Tyto kazuistiky se zaměřují na trávení volného času v TyfloCentru i mimo něj. Soustředují se zejména na aktivity, které podporují schopnosti a dovednosti klientů, jež mají vést k pracovnímu uplatnění.

Cílem praktické části je představit osoby se zrakovým postižením, které svůj volný čas věnují k seberealizaci, tak aby se mohly uplatnit na trhu práce.

5.3 Etická pravidla

Všech pět klientů TyfloCentra v Šumperku bylo seznámeno s vypracovanými kazuistikami. Souhlasný formulář potvrdili podpisem. V rámci ochrany osobních údajů byly jména klientů změněny.

Formulář Udělení souhlasu ke zpracování osobních a citlivých údajů (viz. Příloha C)

⁶³ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 17.

⁶⁴ HUČÍK, J. HUČÍKOVÁ, A. *Kazuistika v sociální práci*. 2009, s. 13.

5.4 Sběr a fixace dat

Při sběru dat jsem čerpala z osobní dokumentace klientů (osobní list, osobní dotazník, profesní profil, lékařská zpráva, záznam o průběhu služby, individuální plán), dále z rozhovorů, dotazníků, pozorování a nácviku dovedností. V dokumentech záznamy o průběhu služby jsou všechna data klientů zafixována.

5.5 Zpracování dat

Veškerá důležitá data vyplývající z kazuistik jsem zpracovala na počítači v programu Word do předem připravených tabulek.

6. INTERPRETACE

6.1 Kazuistika paní Simony

Seznámení s klientem

Osobní anamnéza

Paní Simoně je 32 let, narodila se v Šumperku, kde žije v městském bytě. Má jednu mladší sestru. V roce 2004 se provdala a se svým manželem žije v harmonickém manželství. V roce 2006 se jí narodil syn Václav.

Simona ráda navštěvuje kulturní akce ve městě Šumperk, chodí do kina a divadla. Také organizuje pro svou rodinu poznávací výlety do ZOO, na historické památky nebo na hory.

Rodinná anamnéza

Její dětství bylo šťastné. Rodiče se jí věnovali a cítila od nich lásku. Se svou o dva roky mladší sestrou si velice rozuměla a rozumí dodnes. Nikdy se v minulosti ani nyní nepohádaly.

Rodiče paní Simony se rozvedli, když jí bylo 15 let. Paní Simona to dodnes špatně nese. Oba rodiče má stejně ráda a s oběma se pravidelně navštěvuje. Rodiče jí také pomáhají s hlídáním jejího syna.

Manželství paní Simony je spokojené. Manžel jí hodně pomáhá, co se týká její oční vady. Například dělá se synem úkoly, které jsou zaměřeny na zrak, pomáhá jí vařit a uklízet, nakupuje nebo žehlí.

Zdravotní anamnéza

Paní Simona se narodila se zrakovou vadou. Postupem času se jí oční vada zhoršovala a to zejména v době puberty. V roce 2004 jí byl přiznán invalidní důchod III. stupně. Rok na to se stala majitelkou průkazu mimořádných výhod ZTP. Pobírá také I. stupeň příspěvku na péči. Její zdravotní stav je hodnocený jako praktická slepota. Paní Simona používá tyto kompenzační pomůcky: počítač se speciálním programem pro zrakově postižené ZOOM TEXT s hlasovým výstupem, ozvučený diktafon, ozvučený mobilní telefon, bílou hůl, indikátor hladiny tekutin. Ve známém prostředí (doma i ve městě) se orientuje dobře. V cizím prostředí potřebuje asistenci.

Školní a pracovní anamnéza

Povinnou školní docházku paní Simona absolvovala v Litovli v Základní internátní škole pro slabozraké. Poté navštěvovala pět let Střední ekonomickou školu pro slabozraké v Opavě. Své studium ukončila v roce 2003 maturitou.

Po ukončení střední školy, pracovala dva roky jako administrativní pracovnice u jedné firmy nedaleko Šumperka. Potom otěhotněla a nastoupila na mateřskou dovolenou. Po rodičovské dovolené se již do bývalého zaměstnání nevrátila, protože se jí po porodu zhoršil zrak a pracovní náplň by již nezvládala. Proto se v roce 2010 zařadila do evidence uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce v Šumperku.

Sociální anamnéza

Klientka je velmi společenská a usměvavá osoba. Nemá problémy s navazováním kontaktů. Má spoustu kamarádů, jak z řad lidí se zrakovým postižením, tak ze svého okolí. Žije v centru města, tím pádem dostupnost služeb nebo návštěvy kulturních akcí pro ni nejsou problém. Její finanční situace je dobrá. Manžel, jako stolař, má docela dobře placené zaměstnání a k tomu její příjmy z invalidního důchodu jim zajišťují, že žijí bez dluhů a občas si zajdou na kulturní akci nebo jedou na výlet.

Příběh paní Simony

Paní Simona po rodičovské dovolené, na které byla od roku 2006 do roku 2009, stále nemohla najít práci, která by nebyla náročná na zrak. Chtěla pracovat opět v administrativě. Její znalosti na počítači však již neodpovídaly současným požadavkům zaměstnavatelů. V roce 2010 se zaevidovala na úřadu práce. Protože je však zrakově postižená, byla jí na tomto úřadu věnována zvýšená péče při hledání zaměstnání. V rámci této péče si paní Simona za pomoci jednatelky úřadu práce vytvořila individuální akční plán, ve kterém jí bylo doporučeno navštívit organizaci TyfloCentrum. Pracovnice úřadu práce úzce spolupracují s touto organizací, která se přímo specializuje na podporu při hledání vhodného zaměstnání pro osoby se zrakovým postižením a připravuje své klienty na otevřený trh práce.

Paní Simona tedy naši organizaci na začátku roku 2012 navštívila. Chtěla pomoci najít vhodné pracovní místo, nejlépe jako administrativní pracovník, protože tuto práci již v minulosti vykonávala.

V rámci vstupního rozhovoru jsem se dozvěděla, že paní Simona zaostává ve znalostech na počítači. Na úřadu práce začala navštěvovat rekvalifikační kurz

na počítači, ale po několika lekcích to musela vzdát, protože se špatně orientovala na monitoru a byla brzy unavená. To způsobovala její zraková vada. Doma sice počítač se zvětšovací programem měla, ale lektor na úřadu práce ji nedovolil nainstalovat si ho i do počítače v kurzu. Paní Simona mi řekla, že začala v organizaci SONS, navštěvovat angličtinu. Důvodem proč zahájila tuto volnočasovou aktivitu, bylo nepochopení některým sdělením, jež jí počítač na monitoru hlásil v angličtině.

Z dotazníku „Jaká je má představa o pracovní pozici“, který klientka vyplnila, jsem zjistila, že by ráda pracovala v kolektivu na zkrácený pracovní úvazek. Co se týká komunikace, klientka nemá problém s navazováním sociálních vztahů a práce v týmu jí nedělá problém. Neumí se však prezentovat na výběrovém řízení. Paní Simona by také potřebovala sestavit nový strukturovaný životopis, poněvadž její původní byl již zastaralý a motivační dopis neměla vytvořený vůbec. Rovněž se neorientovala v problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Řešení problému

Na následných individuálních schůzkách jsme společně s klientkou vytvořily diagnostiku pracovního místa. Výstupem této diagnostiky bylo, jaké zaměstnání by ráda vykonávala, v jaké lokalitě by chtěla pracovat, jaké jsou její zájmy a dovednosti nebo zda by raději pracovala v kolektivu či sama. Po té jsme sestavily nový strukturovaný životopis a motivační dopis. Klientku jsem také informovala, jaké možnosti mají osoby se zdravotním postižením na trhu práce.

Paní Simoně jsem zprostředkovala kurz na počítači pro zrakově postižené, kde si doplnila své znalosti, protože uznala, že to bude pro její budoucí zaměstnání důležité. Tento kurz probíhal půl roku, jednou za týden. V kurzu si paní Simona osvěžila a doplnila své znalosti, které se týkaly formátování textů nebo práce s programem Excel. V průběhu doby, kdy navštěvovala kurz na počítači, si požádala na úřadu práce o nový počítač, jako kompenzační pomůcku. Uznala, že ten její je již zastaralý a pomalý a nešlo na něm procvičovat nové poznatky.

Klientka se také začala aktivně účastnit skupinových aktivit a to zejména vzdělávacích kurzů, které jí měly připravit na budoucí zaměstnání. Navštěvovala kurz sociálních dovedností, kde jsme se věnovali stresu, sebedůvěře nebo nácviku komunikace. Dále se účastnila kurzu českého jazyka. Zde si zopakovala pravopis, gramatiku a písemnou korespondenci. Poslední aktivitu, kterou absolvovala, byl jobclub, ve kterém se dozvěděla, jakým způsobem může oslovovat zaměstnavatele, jak se

prezentovat na výběrovém řízení, jak posílit své silné stránky či jak vyhledávat v tisku nebo na internetu volná pracovní místa.

Po ujasnění své pracovní pozice, kterou by paní Simona ráda vykonávala, začala sama oslovovat zaměstnavatele. A to jak formou elektronického poslání životopisu, tak i formou osobních návštěv u zaměstnavatelů. Tento způsob hledání zaměstnání se jí však nedařil. Na její e-maily nereagovala žádná firma a na osobních schůzkách jí většinou odpovídali, že si jí přidají do databáze uchazečů o pracovní místo. Hledání zaměstnání trvalo rok. Pak se naskytla příležitost půlroční brigády v jednom šumperském vzdělávacím středisku pro děti a mládež. Jednalo se o pracovní pozici recepční. Pan ředitel této organizace byl velice vstřícný a umožnil paní Simoně nainstalovat na recepci do počítače její zvětšovací program ZOOM TEXT. Paní Simona tuto nabídku s nadšením přijala. Měla možnost si v praxi vyzkoušet své nové znalosti a dovednosti na počítači i co se týká komunikačních a sociálních dovedností.

Po skončení půlroční brigády se opět paní Simona stala nezaměstnanou. Práce na recepci se jí velice líbila a ráda by ji vykonávala i nadále. V zaměstnání však zjistila, že při komunikaci neumí prosadit svůj vlastní názor. Doporučila jsem jí navštěvovat nový komunikační kurz, který byl v TyfloCentru právě zahájen. Součástí kurzu byl i nácvik asertivního chování.

V polovině roku 2014 se paní Simona dozvěděla od své kamarádky, že se uvolnilo místo sekretářky u jednoho šumperského exekutora. Klientka ihned na tuto zprávu reagovala. Panu exekutorovi poslala svůj životopis a motivační dopis. Ten ji obratem pozval na výběrové řízení. Začaly jsme tedy pracovat na nácviku výběrového řízení. Aktivitu jsme nacvičovaly technikou hraní rolí. Paní Simonu jsem také připravila, na které diskriminační otázky nemusí odpovídat, jak se má obléci, jak se má vyjadřovat a jak používat neverbální komunikaci.

Klientka na výběrovém řízení uspěla. Od září 2014 pracuje jako sekretářka. Má zřízené chráněné pracovní místo úřadem práce. Co se týká pracovních podmínek, tak ty jsou přizpůsobené její zrakové vadě. Kancelář má dobře osvětlenou a v počítači má nainstalovaný svůj zvětšovací program ZOOM TEXT. Kvůli své zrakové vadě své úkoly sice zvládá pomaleji, ale plní je důsledně. Paní Simona je v zaměstnání velice spokojená.

6.2 Kazuistika paní Zdeny

Seznámení s klientem

Osobní anamnéza

Paní Zdeně je 52 let. Narodila se v Pardubicích, kde žila do svých dvaceti let. Má dva starší bratry. V současné době žije v Šumperku v podnájmu v panelovém domě. Během svého života se mnohokrát stěhovala a to hlavně kvůli zaměstnání.

Paní Zdena je již 15 let rozvedená. Od konce svého manželství neměla žádného stálého partnera. V manželství se jí narodily dvě děti, starší dcera a mladší syn. Dcera je vdaná a má dvě děti. Syn žije ve společné domácnosti s klientkou.

Rodinná anamnéza

Paní Zdena své dětství prožívala v harmonické rodině na statku, kde oba rodiče pracovali. S matkou vycházela skvěle a to platí i doposud. Paní Zdena se v dětství s vrstevníky nestýkala, jejími kamarády byla zvířata na statku. Od malička si k nim vytvořila pozitivní vztah, což mělo také vliv na její budoucí povolání. O hodně starší bratři paní Zdeny měli spíše jako hračku, takovou malou princeznu. Velice jí pomáhali a ochraňovali ji.

Manželství paní Zdeny trvalo patnáct let. Důvodem rozchodu byla komunikační bariéra obou partnerů - neměli co říci a rozcházel se i v názorech. Tím pádem docházelo k častým hádkám.

Školní a pracovní anamnéza

Základní školu paní Zdena absolvovala v Pardubicích. V Pardubicích se také vyučila v oboru chovatel na zemědělském učilišti. Této profesi se věnovala pět let. Kvůli zhoršování jejího zdravotního stavu následující zaměstnání krátkodobě střídala. To bylo také spojeno s jejím častým stěhováním. Pracovala jako kuchařka, řidička vysokozdvížného vozíku nebo jako pomocná síla v prádelně.

V roce 2012 se klientka přestěhovala do Šumperka, kde našla zaměstnání. Pracovala jako pomocná síla v jedné potravinářské firmě. Ta však brzy zkrachovala. Klientka se tedy zařadila do evidence uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce v Šumperku.

Zdravotní anamnéza

Paní Zdena od malička trpí na astma, které se postupem času zhoršuje. Prakticky bez dýchacích přístrojů nemůže z domova. Má také špatnou motoriku rukou.

Co se týká zraku paní Zdena má na jednom oku silnou slabozrakost a na druhém praktickou slepotu. Její vidění se neustále zhoršuje. Když se setmí, nevychází ven, protože se ve tmě neorientuje. Je poživatelkou invalidního důchodu III. stupně a majitelkou průkazu mimořádných výhod ZTP. Kompenzační pomůcky, které používá: počítač se zvětšovací programem Super Nova, monokulár, bílou hůl, indikátor hadiny a zvětšovací lupu.

Sociální anamnéza

Paní Zdena je spíše uzavřený člověk, nemá mnoho kamarádů. Věnuje se rodině a vnoučatům. Jejím mazlíčkem je pes Ela. Často navštěvuje svou matku a dceru. Nové sociální vztahy navázala v TyfloCentru mezi klienty, ale také při účasti v projektu Aktivní ženy 50+ v šumperském družstvu BEC. Paní Zdena měla spoustu let sociální fobii. Cítila se kvůli svým nemocem jiná. Myslela si, že tím upoutává pozornost. V současné době je na tom mnohem lépe. Vychází z domova sama a nepřemýšlí o tom, zda na ní lidé koukají a co si o ní myslí.

Finanční situace je u paní Zdeny nepříliš dobrá. Má příjem z invalidního důchodu a částečně jí na domácnost přispívá syn, který s ní žije. Příjem z její samostatné výdělečné činnosti je nízký.

Popis problému

Paní Zdena byla od konce roku 2012 v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce. Bohužel jí žádné zaměstnání nevyhovovalo kvůli jejímu zdravotnímu stavu. Pracovat však chtěla.

Do TyfloCentra přišla v lednu 2013. O naší organizaci se dozvěděla v rámci prezentace služeb na Úřadu práce v Šumperku. Pomoc při hledání zaměstnání a s tím spojené vzdělávací kurzy ji zaujaly.

Naše první setkání bylo spíše informativní. Paní Zdena mi oznámila, že má zdravotní problémy nejen zrakové, ale i motorické a dýchací. Nevěděla, jaké zaměstnání by mohla vykonávat. Nemohla vykonávat práci závislou na zraku, také nešlo pracovat v prašném prostředí, kvůli astmatu. Manuální práci zase nesměla vykonávat vzhledem k obtížným úchopovým vlastnostem rukou. Na směny taktéž nešlo pracovat, protože za šera a ve tmě vůbec neviděla.

Z našeho rozhovoru jsem také zjistila, že paní Zdena měla velice malé znalosti, pokud šlo o ovládání počítače. Na monitoru počítače si zvětšovala text jen pomocí

klávesových zkratk CTRL +. Její životopis byl zastaralý a motivační dopis neměla sestavený vůbec. Nevyznala se v oblasti pracovně právních vztahů a potíž měla i s navazování nových sociálních vztahů.

Řešení problému

Naše první schůzky spočívaly v tom, že jsme hledaly pro paní Zdenu vhodnou pracovní pozici. Její zrakové omezení, k tomu astma a problémy s jemnou motorikou moc šancí uplatnit se na trhu práce nedávaly. Paní Zdena začínala být zoufalá, k tomu se stále její zrak zhoršoval. Na mé doporučení začala tedy navštěvovat kurz Prostorové orientace s pracovníci Tyfloservisu.

V této době jí také začínala velice slábnout orientace na počítači. Zprostředkovala jsem jí tedy kurz na počítači pod vedením lektora z TyfloCentra. V kurzu, který se konal 1 x týdně, se paní Zdena dozvěděla spoustu nových informací a získala nové znalosti. Naučila se ovládat speciální program pro zrakově postižené Super Nova. S tímto programem se naučila pracovat s programem Word, Power Point, Total Commander, ale také vyhledávat informace na internetu. Práce na počítači ji nadchla a bavila ji. Požádala si tedy prostřednictvím úřadu práce o kompenzační pomůcku - počítač se speciálním programem. Zjistila, že práce na počítači může být vyhlídkou na její budoucí zaměstnání.

Paní Zdena v TyfloCentru absolvovala několik dalších vzdělávacích kurzů, které byly zaměřeny na posílení komunikačních a sociálních dovedností. Kurzy probíhaly jednou za měsíc a paní Zdena se jich účastnila po dobu jednoho roku. Díky těmto kurzům si posílila své sebevědomí a naučila se pomalu navazovat nové vztahy. Taktéž zvládla smířit se se svým zdravotním postižením a s tím spojenými omezenými možnostmi budoucího zaměstnání. Paní Zdena se účastnila i jednorázových kurzů a seminářů: Jak se orientovat na trhu práce, Firemní kultura, Time management nebo Pracovní právo.

Během našeho dalšího setkávání jsme aktualizovaly její životopis a paní Zdena si sama vytvořila motivační dopis. Hodně hovořila o své minulosti spojené se zdravotními obtížemi. Spoustu let strávila v nemocnicích. Vyprávěla také o tom, jak se k ní choval personál a jak to vše zvládala. Asi po tři čtvrtě roku dospěla k tomu, že své zkušenosti s nemocemi bude předávat dalším lidem. Napomohl jí k tomu i projekt Aktivní ženy 50+, do kterého se v jednom šumperském družstvu zařadila. Tento projekt byl zaměřený na vyzdvihnutí a prezentování pracovní výhody žen, které dosáhly věku 50 let. Cílem bylo odstranění bariér mezi zaměstnavateli a ženami z této cílové skupiny a zvýšení jejich

šancí k nalezení vhodných forem zaměstnání či rozvoje vlastního podnikání.⁶⁵ Zde si paní Zdena navázala nové kamarádské vztahy a zároveň si uvědomila, kterým směrem se vydá ke svému budoucímu zaměstnání. Začala se velmi zajímat o čínskou medicínu. Díky digitální knihovně pro zrakově postižené přečetla spoustu knih na toto téma. Další informace se dozvěděla na internetu. Tam se také přihlásila do on-line kurzu Management v podnikání, který shrnuje základy podnikání pro začínající podnikatele. Její život zase začínal dostávat smysl. Paní Zdena si sama postupně připravovala přednášky na téma Čínská medicína. Jejím záměrem bylo seznamovat lidi s tímto druhem léčení a propojovat ho se svými příběhy a zkušenosti, které sama zažila. Přednášky si sama připravovala v programu Power Point. Nicméně v průběhu příprav narazila na překážku, kterou pro ni představovalo vyjadřování před cizími lidmi. Navrhla jsem jí tedy, aby své znalosti začala prezentovat ostatním klientům TyfloCentra. Uspořádaly jsme několik seminářů v šumperském TyfloCentru. Téma čínské medicíny mělo mezi klienty veliký úspěch. To paní Zdenu velmi povzbudilo. Vyřídila si živnostenský list a začala oslovovat instituce: školy, domovy důchodců, neziskové organizace, knihovny a různá sdružení, které by mohly mít zájem o tuto problematiku.

V současné době paní Zdena navštěvuje organizace, které mají zájem o její semináře čínské medicíny. Nejčastěji navštěvuje neziskové organizace a spolky. Za pomoci dobrovolníků či zprostředkované asistence paní Zdena jezdí po celé České republice.

6.3 Kazuistika paní Ludmily

Seznámení s klientem

Osobní anamnéza

Paní Ludmila má 35 let. Narodila se v Šumperku, jako poslední dítě svých rodičů. Má tři starší sourozence. Dvě sestry a jednoho bratra. Svě dětství prožila v malé vesničce nedaleko Hanušovic. Nyní již 2 roky bydlí se svým přítelem v rodinném domku nedaleko Šumperka. V letošním roce se připravují na svatbu. Paní Ludmila zatím nemá žádné děti. V budoucnu je však plánuje.

⁶⁵ AKTIVNÍ ŽENA 50+. Aktivní ženy 50+ a jejich uplatnění na lokálním trhu práce. [online], 2016. [cit. 26-01-2016].

Rodinná anamnéza

V dětství se s rodiči moc nevidala, oba měli náročné zaměstnání a po příchodu ze zaměstnání se věnovali domácímu hospodářství. Většinu času trávila venku se svými kamarády a sourozenci. Vesnice nabízela spoustu zajímavých míst - místní statek, les, náves nebo hřiště. Nejvíce si v dětství rozuměla se svou o dva roky starší sestrou.

Paní Ludmila se seznámila se svým přítelem před čtyřmi roky. Před dvěma lety se rozhodli, že koupí rodinný domek a začnou společný život. V letošním roce budou mít svatbu a po ní chtějí začít plánovat miminko. Přítel paní Ludmily má také těžkou zrakovou vadu.

Školní a pracovní anamnéza

Paní Ludmila navštěvovala Základní školu v Hanušovicích. Poté vystudovala šumperské gymnázium. Vysokou školu farmaceutickou absolvovala v Hradci Králové. Všechna studia probíhala bez zrakových potíží. V současné době dálkově studuje na Caritas VOŠs v Olomouci, obor sociální práce za pomoci Centra podpory studentům se speciálními potřebami.

Klientka po vystudování farmaceutické vysoké školy, pracovala dva roky v lékárně v Praze. V průběhu tohoto zaměstnání se jí rapidně zhoršil zrak, a proto musela lékárnou opustit. Od té doby nepracuje a není ani v evidenci úřadu práce.

Po vystudování Caritas VOŠs by ráda nastoupila do kurzu Krizová intervence. Této problematice se chce v budoucnu věnovat.

Zdravotní anamnéza

Paní Ludmila se narodila jako zdravé dítě. V roce 2008 přišla náhle o zrak díky nádoru na mozku, který jí tlačil na oční nervy. Od roku 2009 je v invalidním důchodu III. stupně. Je majitelkou průkazu mimořádných výhod ZTP/P a pobírá příspěvek na péči II. stupeň. V roce 2010 si pořídila vodícího psa Jacka. Kompenzační pomůcky, které jí usnadňují život: počítač s hlasovým výstupem WinMonitor, braillovský řádek, bílá hůl, colortest, indikátor hladiny, dálková vysílačka Majáček a ozvučený mobilní telefon.

Sociální anamnéza

Paní Ludmila je veselá, upřímná a empatická žena. S navazováním kontaktů nemá problémy. Účastní se spousty volnočasových aktivit pro zrakově postižené. Zkouší lyžovat s instruktorem, loží po skalách, účastní se každoročních rekondic s vodícími psi, dokonce nedávno navštívila Irsko.

Nové přátelé získala i na Vyšší odborné škole v Olomouci. Ve škole se pokaždé těší na novou praxi, kterou musí v rámci studia absolvovat. Na praxích se dozvídá nové informace a poznává nové lidi. Studijní obor sociální práce jí velice baví.

Popis problému

Do TyfloCentra přišla paní Ludmila v roce 2012 na doporučení organizace SONS. Potřebovala poradit s vyřízením nové kompenzační pomůcky braillovského řádku.

V rámci odborného poradenství jsem ji seznámila se všemi službami, které nabízíme. Paní Ludmila byla udivená, že existuje podpora při hledání zaměstnání pro osoby se zrakovým postižením. Od té doby, co přestala vidět, ji nenapadlo, že by mohla jako nevidomá pracovat. Také si nedokázala představit, že by jí mohl zaměstnavatel dovolit chodit do zaměstnání s vodícím psem. Paní Ludmila měla spoustu dalších otázek, co se týká zaměstnávání osob zdravotně postižených.

Nápad začít pracovat se jí zalíbil, ale musela si nechat nějaký čas na promyšlení. Nevěděla totiž, jakou práci by mohla vykonávat. Zmínila jsem se jí o vzdělávacích kurzech, jež posilují klientovy znalosti a dovednosti.

Za týden paní Ludmila přišla, že ji myšlenka začít pracovat nadchla, ale vůbec nevěděla, jak si má práci najít. Jediné, co může zaměstnavateli nabídnout, je práce na počítači. Z vystudovaného oboru farmacie si skoro nic nepamatuje, navíc si byla vědoma toho, že kvůli ztrátě zraku již v lékárně pracovat nemůže.

Z dotazníku „Jaká je má představa o pracovní pozici“, který jsem s klientkou vyplnila, vyšlo najevo, že by ráda pracovala v kolektivu na zkrácený pracovní úvazek, nejlépe v Šumperku. Otázku pracovní pozice však neuměla definovat.

Řešení problému

První úkol, který si paní Ludmila zvolila, bylo zjistit, jakou práci by v budoucnu mohla vykonávat. Zaměřily jsme se tedy na její koníčky. Poté jsem jí přečetla z internetu všechny pracovní pozice i s tím, co daná pozice obnáší v praxi. Také jsme společně zhodnotily možnosti, které má na trhu práce se svou zrakovou vadou. Objasnila jsem jí, jaký je postup při zřizování chráněných pracovních míst úřadem práce. Seznámila jsem ji s pracovní asistencí u zaměstnavatele, kterou jí mohou v rámci služby sociální rehabilitace poskytnout.

Pro Ludmilu nebylo lehké vybrat si, která práce by jí uspokojovala. Na zjištění potřebovala čas. Naše další individuální setkání byla zaměřena na tvorbu životopisu

a motivačního dopisu. Zjišťovaly jsme klientčiny silné stránky, které je možno napsat do životopisu. Řešily jsme i slabé stránky. Paní Ludmila měla možnost některé z nich díky skupinovým kurzům posílit. Zjistila, že má problémy s organizováním času a špatně se jí komunikuje s autoritami.

Nabídla jsem jí tedy kurz Time management. V tomto kurzu se Ludmila naučila, jak si stanovit své cíle a priority, jak si rozvrhnout svůj čas a získat nad ním kontrolu. Další kurz, jež absolvovala, byl kurz komunikační. Paní Ludmila si vybrala přímo přednášku na téma Návuk chování v různých společenských situacích. Rozdíl formálních a neformálních vztahů (vztahy se zaměstnavatelem nebo pracovním kolektivem). Rozlišování hierarchie v pracovních vztazích, chování při pracovních pohovorech, chování na pracovišti.

Na začátku roku 2013 hledala organizace Internet poradna v Olomouci pracovníka internetové poradenství pro různé cílové skupiny - handicapované, seniory, osoby závislé nebo etnické menšiny - zaměstnání na zkrácený úvazek po dobu půl roku s možností prodloužení pracovní smlouvy. Paní Ludmila se účastnila výběrového řízení, kterým úspěšně prošla a na tuto pozici byla přijata. Musela však využít služeb Tyflovisu, aby ji naučili zvládat cestu k zaměstnavateli. Trasu se naučila během měsíce, takže jí již nic nebránilo v tom, aby nastoupila do zaměstnání. Náplň práce se Ludmile líbila, ale byla nespokojená se vztahy na pracovišti. Paní Ludmila vnímala špatnou organizaci a rozdělení kompetencí na pracovišti. Když po půl roce nastal čas prodloužit pracovní smlouvu, paní Ludmila zaměstnání ukončila.

Na naší následné schůzce mi sdělila, že práce v sociálních službách v Internet poradně se jí líbila. Seznámila se v rámci poradenství, které po internetu poskytovala s legislativou, problémy klientů a metodami, jak jim pomoci.

Začala uvažovat o tom, že by chtěla pracovat jako sociální pracovník. To však obnášelo další studium na vysoké škole. Na následných setkáních jsme tedy začaly vyhledávat na internetu vhodnou vysokou školu. Podmínkou bylo, aby při vysoké škole spolupracovalo Středisko pro podporu handicapovaným studentům. Paní Ludmila nakonec zvolila olomouckou univerzitu. Zjistila, že je ze Šumperka nejbližší dostupnost a nebude problém domluvit si kurz Prostorové orientace, který poskytuje olomoucký Tyfloservis (naučit se orientovat na vlakovém nádraží a naučit se trasu do školy).

Paní Ludmila v červnu 2013 zvládla přijímací zkoušky na Vyšší odborné škole Caritas. Nyní studuje III. ročník kombinovaného studia, obor Charitativní sociální práce.

Na jedné se svých studijních praxí navštívila zařízení Krizové intervence. Během praxe si uvědomila, že emoční podporu klientům v krizi může poskytovat i s absencí zraku. V současnosti je touto myšlenkou nadšená a po ukončení bakalářského studia, by chtěla nastoupit do Kurzu krizové intervence.

6.4 Kazuistika paní Denisy

Seznámení s klientem

Osobní anamnéza

Slečně Denise je 28 let. Narodila se v Šumperku, jako nejmladší dítě svých rodičů. Má jednoho staršího bratra, který je ženatý. Dětství, které charakterizuje jako šťastné, prožila na vesnici nedaleko Šumperka. Bydlela v rodinném domě, kde měli rodiče spoustu domácích zvířat. Jejím mazlíčkem byl pes Ralf.

V současné době žije se svým přítelem v Šumperku v panelovém domě. Nemá žádné děti a také zatím o žádných neuvažuje.

Rodinná anamnéza

Denisa prožila spokojené dětství. S rodiči i s bratrem žili v rodinném domě, kde měla kolem sebe spoustu zvířat a přírodu. S bratrem si velice rozuměla a i doposud mají mezi sebou krásný vztah.

Se svým přítelem se seznámila před dvěma lety. Po roce známosti, se rozhodli, že začnou společně žít. O dítěti zatím neuvažují, protože Denisa právě nastoupila do zaměstnání a její přítel buduje ve firmě, kde pracuje kariéru.

Školní a profesní anamnéza

Základní školu Denisa navštěvovala ve vesnici, kde žila. Střední školu zemědělskou, obor Životní prostředí absolvovala v Šumperku. Poté nastoupila na jednoleté pomaturitní studium na Jazykové škole v Šumperku, kde studovala německý jazyk.

V roce 2008 ukončila studium. Nepracovala a ani nebyla zaregistrovaná na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání.

V roce 2013 zahájila studium na Filosofické fakultě v Olomouci. Po půl roce však studium ukončila. Důvodem bylo zhoršení jejího zraku.

Zdravotní anamnéza

Slečně Denise se začala oční vada projevovat ve dvanácti letech. Postupem času se začala zhoršovat. Současná diagnóza: degenerace sítnice, která vedla až k praktické slepotě. Klientka absolvovala MŠ, ZŠ i SŠ běžným vyučovacím způsobem. Na střední škole již začala používat zvětšovací program na počítač ZOOM TEXT a zvětšovací lupu. V některých předmětech měla speciální učební materiály pro zrakově postižené (zvětšené texty).

Od dvanácti let navštěvuje pravidelně očního lékaře, užívá podpůrné léky na výživu oka. V roce 2009 se stala držitelkou průkazu ZTP/P a o rok později začala pobírat invalidní důchod III. stupně. Slečna Denisa používá tyto kompenzační pomůcky: počítač s hlasovým výstupem ZOOM TEXT, kamerovou lupu, bílou hůl a ozvučený telefon.

Sociální anamnéza

Klientka nemá problémy v komunikaci ani při navazování nových sociálních vztahů. Je kamarádká a pomáhá ostatním. Zajímá se o zdravou výživu a již několikrát klientům v TyfloCentru uspořádala přednášku na téma Zdravé stravování.

Nové kamarádké vztahy navazuje také na společných akcích pro zrakově postižené. Účastní se například společných rekondičních pobytů, výletů, lezení po skalách. Aktivně hraje stolní tenis pro zrakově postižené.

Denisa vlastní koně, na kterém pravidelně jezdí. Své kamarády má i mezi zaměstnanci statku, kde má koně ustájeného.

Příběh klienta

Slečna Denisa se o TyfloCentru dozvěděla od pracovníků organizace SONS. První kontakt s TyfloCentrem měla s lektorem při výuce na počítači, který si pořídila jako kompenzační pomůcku. Ten jí sdělil, že jsou i jiné možnosti pro osoby se zrakovým postižením, například podpora při hledání práce. Slečna Denisa pracovat sice nechtěla, ale byla zvědavá, jaké další aktivity pořádáme. Spíše měla zájem poznat se s novými lidmi.

Na našem prvním společném setkání v roce 2010 jsem jí obeznámila s tím, jaké služby TyfloCentrum poskytuje. Také jsem jí představila pořádané skupinové aktivity. Zalíbil se jí kurz trénování jemné motoriky - Pletení z letáků, který probíhal jednou měsíčně. V kurzu se klienti učí motat ruličky z letáků a poté plést výrobky - květináče,

věnečky, vánoční stromky, srdíčka aj. Na návštěvách kurzu se seznámila s ostatními klienty. Ti s ní hovořili i na téma práce. Denisa se tomuto tématu vyhýbala, říkala, že pracovat nechce. Po roce si však se mnou sjednala individuální schůzku, na které mi sdělila, že by nějaké zaměstnání chtěla. Nevěděla však, o jakou práci by se mohla ucházet. Neměla žádné pracovní zkušenosti, protože nikdy nepracovala. Líbilo by se jí pletení výrobků z letáků, které jí moc bavilo. V kurzu se naučila základy a techniky pletení a nyní plete celé výrobky nejen v kurzu, ale i doma.

Paní Denisa vyhodnotila, že umí jen dobře pracovat na počítači a plést z letáků. Takže jsem jí dala vyplnit dotazník „Jaká je má představa o pracovní pozici“. Z dotazníku jsem se dozvěděla, že by raději začala pracovat na zkrácený úvazek. Bylo jí jedno, zda sama nebo v týmu. Nezáleželo jí na tom, jestli bude zaměstnání v Šumperku nebo bude muset dojíždět do blízkého okolí. Pracovní pozici v dotazníku však nedefinovala.

Řešení problému

Se slečnou Denisou jsme se tedy začaly stýkat častěji. Na individuálních schůzkách jsem se snažila zjistit, co může zaměstnavateli nabídnout a o jakou práci by měla zájem. Poskytla jsem jí také informace o pořádaných jednorázových kurzech v TyfloCentru: Jak se chovat na trhu práce, Kurz komunikačních dovedností, Pracovní právo nebo Firemní kultura. Denise se charakteristika všech kurzů zamlouvala a do všech se přihlásila. Po čase si sama sestavila životopis i motivační dopis. Začala se také účastnit aktivity jobclub, kde se naučila oslovovat zaměstnavatele různými formami. Ujasnila si i to, o jakou pracovní pozici by měla zájem - administrativního pracovníka, protože pracovat na počítači uměla a bavilo jí to.

V roce 2012 se naskytla příležitost vyzkoušet si pracovat v rámci tréninkového zaměstnávání, které TyfloCentrum zprostředkovávalo. Denisa se do tréninkového zaměstnávání přihlásila. Začala pracovat jako administrativní pracovník a obchodní zástupce pro sociální firmu Ergones,⁶⁶ jejímž zřizovatelem bylo TyfloCentrum. Tréninkové zaměstnání trvalo půl roku. Denise se náplň práce velice líbila. Hlavně pozice obchodního zástupce. Vytvářela databáze organizací, které postupně oslovovala za účelem nákupu produktů vyrobených v Ergonesu. Za nějaký čas začala s i nabídkou služeb této firmy.

⁶⁶ Sociální firma Ergones vytváří práci pro osoby se zdravotním postižením. Zabývá se poradenstvím a prodejem kompenzačních pomůcek pro zrakově postižené, dále výukou cizích jazyků, grafickými pracemi a výrobou keramiky

Po první pracovní zkušenosti byla slečna Denisa nadšená. Začala sama oslovovat zaměstnavatele a to všemi dostupnými způsoby - elektronicky, telefonicky i osobně. Bohužel pracovní místo jako obchodní zástupce nesehnala. Celou situaci uzavřela tím, že nemá štěstí,

Sedět nečinně doma již ale nechtěla. Rozhodla se zahájit studium na vysoké škole. Zvolila si obor Česká filologie na Filosofické fakultě v Olomouci, protože český jazyk a komunikace ji vždy bavily. Sehnala si potřebnou literaturu a půl roku se sama doma připravovala na přijímací zkoušky. V červnu 2013 absolvovala úspěšně přijímací řízení a v září nastoupila na prezenční studium. Studovala za pomoci Střediska podpory pro handicapované studenty. Předměty ve škole ji bavily, ale po půl roce musela studium ukončit, protože se jí zhoršil zrak. Pro Denisu začala být příprava do školy velice náročná a časově to nezvládala.

Po odchodu ze školy zahájila kurz prostorové orientace. Také ji na počítači zvětšovací program již nestačil. Musela se ho naučit ovládat pomocí hlasu. Proto jsem zprostředkovala výuku na PC, kde se naučila pracovat se speciálním programem ZOOM TEXT hlasem. Výuka probíhala jednou týdně po dobu čtvrt roku. Denisa ovládnutí počítače pomocí klávesových zkratk zvládla rychle. V průběhu výuky ji opět napadla myšlenka chodit do práce. Začala znovu vyhledávat zaměstnání a oslovovala firmy. Po půlročním hledání ji kontaktovaly pracovnice Sjedenocené organizace nevidomých a slabozrakých, zda by u nich nechtěla pracovat na pozici administrativní pracovník. Její náplň práce by byla zaměřena na tvorbu čtvrtletního časopisu pro klienty SONSu Informátor, dále pomoc v administrativě, vytváření pozvánek na akce a také by pomáhala organizovat volnočasové aktivity.

Denisa byla s touto nabídkou práce nadšená. Členy i pracovnice SONSu znala, což byla pro ni velká výhoda. Další výhodou bylo, že v kanceláři organizace byly již speciální programy pro zrakově postižené nainstalovány v počítačích. Nic jí nebránilo práci přijat. Na začátku roku 2015 začala pracovat na poloviční pracovní úvazek.

Denise se v zaměstnání líbí. Je odpovědná a pracovitá. Do budoucna s ní pracovnice SONSu počítají, že zastoupí kolegyni, která bude odcházet do starobního důchodu. Denisa si však musí doplnit vzdělání, proto v blízké době nastoupí do kurzu Pracovník v sociálních službách.

6.5 Kazuistika pan Tomáše

Seznámení s klientem

Osobní anamnéza

Pan Tomáš má 39 let. Narodil se v Šumperku. Žije společně s rodiči v rodinném domku na vesnici nedaleko Šumperka. V rodinném domě má svůj pokoj a ostatní prostory sdílí společně s rodiči. Má dvě starší sestry, které jsou vdané.

Pan Tomáš je svobodný a nemá žádné děti. Má přítelkyni, která však žije v Hradci Králové. V současné době plánují svatbu a do budoucna i dítě.

Rodinná anamnéza

Pan Tomáš se narodil se s těžkou zrakovou vadou. Jeho rodiče i sestry mu v dětství hodně pomáhali při zvládnání situací s jeho handicapem. Starší sestry Tomáše ochraňovaly, když s ním chodily ven za kamarády. Otec si ho často bral do dílny, kde Tomáše učil pracovat se dřevem - opracovávat, lepit, spojovat a natírat. Nejvíce si ale cení matky, která ho učila, jak se pohybovat a orientovat v prostoru, hrála si s ním a učila ho poznávat svět hmatem.

Svou přítelkyni Tomáš poznal na jednom z rekondičních pobytů, které pořádalo TyfloCentrum Olomouc. Navštěvují se již pět let. Momentálně hledají společné bydlení v Hradci Králové, protože zde Tomova přítelkyně pracuje. Jakmile budou společně bydlet, chtějí mít svatbu.

Školní a pracovní anamnéza

Do mateřské školy Tomáš nechodil. Matka ho vše učila sama doma. Základní školu absolvoval v internátní škole pro slabozraké v Litovli. Poté navštěvoval učiliště Aloise Klára v Praze, kde se vyučil košíkářem. Byla to pro něj tenkrát jediná možnost, jak pracovat se dřevem, která od dětství moc bavila.

Po vyučení pracoval v šumperském družstvu. To však v roce 2001 ukončilo svou činnost a Tomáš se stal nezaměstnaný. Zaevidoval se na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Od roku 2003 pracoval jako asistent sekretářky ve Vzdělávacím středisku pro děti a mládež v Šumperku. Práci asistenta vykonával osm let, ale jeho pracovní místo vedení střediska z finančních důvodů zrušilo. Od té doby je nezaměstnaný. Rok byl opět v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Za tu dobu však nenašel žádné vhodné pracovní místo a proto se nechal z evidence vyřadit.

Zdravotní anamnéza

Klient se narodil s těžkou zrakovou vadou zděděnou po babičce. ZŠ a SŠ absolvoval ve speciálním zařízení pro zrakově postižené. Od svých patnácti let je majitelem průkazu mimořádných výhod ZTP/P. Je poživitelem invalidního důchodu III. stupně a pobírá II. stupeň příspěvku na péči. Kompenzační pomůcky, které Tomáš využívá: počítač s programem ZOOM TEXT, kamerová čtecí lupa, bílá hůl, ozvučený diktafon, ozvučený mobilní telefon, navigaci Majáček.

Sociální anamnéza

Pan Tomáš je komunikační typ. Přátelé má ve svém okolí i mezi zrakově postiženými. Rád se účastní volnočasových aktivit v SONSu i v TyfloCentru a s každým novým klientem, se hned rád seznámí a skamarádí. Tom je také sportovně zaměřený. Kamarády má i mezi lidmi, kteří s ním chodí pravidelně plavat.

Klient velice rád navštěvuje kulturní akce. Rád chodí do kina, divadla a na akce pořádané městem Šumperku, zejména preferuje ty, které se konají v létě v parku.

Příběh klienta

Poprvé pan Tomáš TyfloCentrum navštívil v roce 2012. O službách naší organizace se dozvěděl od paní doktorky na očním oddělení, které pravidelně navštěvuje. Při jedné z návštěv se zmínil, že by rád chodil do práce. Paní doktorka ho informovala, že existuje organizace pro zrakově postižené, která mu při hledání zaměstnání může pomoci.

Tomáš si tedy telefonicky sjednal schůzku. Věděl, že TyfloCentrum existuje v Olomouci, protože tam si před sedmi lety vyřizoval počítač s hlasovým výstupem jako kompenzační pomůcku. Šumperské středisko však neznal. Na prvním setkání jsem ho obeznámila s historií regionálního střediska. Sdělila jsem mu, že vzniklo v roce 2006 a že od té doby pomáháme lidem se zrakovým postižením při hledání zaměstnání, pořádáme volnočasové aktivity a provozujeme odborné poradenství.

Služba podporovaného zaměstnávání ho zaujala a rád by co nejdříve začal pracovat. Mluvil o tom, že v minulosti práci nemohl najít. Zjistil, že košíkáře na trhu práce žádný zaměstnavatel nehledá. Začal se sám více věnovat práci na počítači. Na internetu si hledal návody, jak se naučit pracovat s programy Word, Excel, Power Point. Nějaké základy měl z předešlého zaměstnání, kde pracoval jako asistent sekretářky, ale ne natolik dostačující, aby se uplatnil v administrativě.

Z diagnostiky pracovního místa, kterou jsme vytvořili, jsem zjistila, že by pan Tomáš rád pracoval v administrativě nebo by něco manuálně vyráběl z přírodních materiálů. Zaměstnání by mělo být na plný pracovní úvazek a nejlépe v kolektivu.

Z našeho rozhovoru jsem také vyplynulo, že by se pan Tomáš rád účastnil skupinových aktivit za účelem navázání nových přátelských vztahů.

Řešení problému

Na následující schůzce jsme se s panem Tomášem domluvili, že začneme s aktualizací životopisu, který již měl v minulosti zpracovaný. Při aktualizaci v oblasti dovedností si Tom potvrdil, že jsou opravdu jeho znalosti na počítači nedostačující a nemůže s nimi operovat na trhu práce. Takže jsme se zaměřili na manuální volná pracovní místa jako výroba, montáž nebo balení výrobků.

Protože pan Tomáš v minulosti pletl z proutí koše, nabídla jsem mu volnočasovou aktivitu Pletení z letáků. Nabídku přijal s nadšením, dlouho se této činnosti nevěnoval a velice se těšil, že si pletení osvěží a připomene. Také se těšil na ostatní klienty, protože chtěl poznat nové lidi, se kterými by rád navázal kamarádství.

Poskytla jsem mu i informace, že v šumperském středisku TyfloCentra probíhá výuka na počítači. Znalosti na počítači si chtěl pan Tomáš určitě rozšířit, proto jsem mu výuku zprostředkovala. Kurz na počítači, kterého se účastnil, probíhal jednou týdně po dobu půl roku. Díky kurzu se zdokonalil v programu Wordu a Excelu. Naučil se pracovat s programem na skenování Fine Reader, s programem InfranView, který upravuje obrázky a zvládl i práci s programem Skype, jenž slouží k chatování a uskutečňování virtuálních hovorů.

Pan Tomáš kurz na počítači úspěšně zvládl. Začali jsme kromě manuálně zaměřené práce, vyhledávat i zaměstnání v administrativě. V rámci našich dalších schůzek si Tom ještě ujasnil, jak je na tom s komunikačními a sociálními dovednostmi. Rozpoznal, že má problémy se zvládnutím stresu při práci, která je časově ohraničená. Potřeboval zaměstnání spíše flexibilní. Navrhla jsem mu tedy kurz Time management, jenž je zaměřený na organizaci času a kurz sociálních dovedností, ve kterém se učí, jak zvládat stres. Nabídku přijal a oba kurzy absolvoval.

Pan Tomáš se účastnil i jedné z exkurzí u zaměstnavatele, které šumperské středisko pořádalo. Navštívili jsme dílnu jedné šumperské prodejny se suvenýry, dárky a dekoracemi. V dílně se vyráběli mýdla a svíčky, šili se zde tašky, kapsáře nebo ubrusy, ale také se pletly z proutí věnce a různé jiné dekorativní předměty jako srdíčka, hvězdy,

stojany na psací potřeby aj. Tomášovi se v dílně moc líbilo. Měl k majitelce spousty dotazů: jaké jsou postupy při výrobě svíček, kde se mohou sehnat materiály na výrobu mýdel, jakým způsobem si v dílně vyrábějí šablony na pletené předměty. Paní majitelka mu ochotně na všechny dotazy odpovídala. Na konci exkurze si s ní pan Tomáš sjednal schůzku ohledně možnosti zaměstnání v této dílně.

Za několik dní Tomáš navštívil TyfloCentrum, aby mi oznámil, že ho paní vedoucí dílny přijala, zatím však jen na brigádu, aby zjistila, jak je manuálně šikovný. Na brigádě v dílně pracoval půl roku. Poté ho majitelka přijala do hlavního pracovního poměru. Do zaměstnání chodil s radostí, při výrobě dárkových a dekorativních předmětů se naučil spoustu nových technik. V kolektivu byl oblíbený. Paní vedoucí dílny ho chválila, jak je šikovný a zručný.

Po roce působení v tomto zaměstnání se stal Tomáš opět nezaměstnaným. Důvodem bylo přestěhování majitelky i s dílnou do jiného města. Pan Tomáš byl zklamaný a trvalo mu tři měsíce, než se s touto situací vyrovnal.

Pan Tomáš to však nevzdal. Dnes opět intenzivně hledá zaměstnání. Oslovuje zaměstnavatele, ptá se kamarádů a známých, zda o nějaké vhodné práci neví a vyhledává volná pracovní místa na internetu.

6.6 Obsahová analýza

Cílem zpracovaných kazuistik bylo představení pěti osob se zrakovým postižením, kteří využívají svůj volný čas k seberealizaci, tak aby mohly získat na trhu práce vhodné pracovní místo.

Při zpracování dat vyplynuly tyto otázky:

- Jak tráví osoby se zrakovým postižením svůj volný čas mimo aktivity v TyfloCentru
- Co podnítilo osoby se zrakovým postižením, aby svůj volný čas věnovali hledání zaměstnání
- Jaké aktivity v rámci seberealizace absolvovali

Z výše uvedených kazuistik vyplynulo, že i osoba se zrakovým postižením může využít svůj volný čas k aktivitám, které ji baví a naplňují.

Čtyři klienti (Simona, Ludmila, Denisa, Tomáš) jsou společenšší a kamarádšší. Volný čas tráví aktivně v okruhu přátel či rodiny. Své kamarády mají i mezi zrakově postiženými. Potkávají se s nimi v soukromí, ale i v organizacích, které těmto lidem zprostředkovávají volnočasové aktivity - rekondiční pobyty, výlety, kulturní a společenské akce, vzdělávací kurzy nebo sportovní aktivity.

Simonu baví návštěva kulturních akcí a výlety. Ludmila se ráda účastní rekondičních pobytů, cestování a sportovních aktivit. Denisa zase upřednostňuje sport, výlety, rekondiční pobyty a jízdu na svém koni. Tomáš má zájem o plavání a kulturní akce.

Své volnočasové aktivity zvládají za pomoci asistence nebo kompenzačních pomůcek (bilá hůl, navigace Majáček, vodící pes).

Spíše samotářský a uzavřený typ je Zdena. Ta svůj volný čas tráví v rodinném kruhu. Jejím velkým přítelem je pes Ela. Zdena se věnuje hlavně četbě a to za pomoci počítače.

Všichni výše zmiňovaní klienti přišli do TyfloCentra z nějakých důvodů. Chtěli pomoci vyřídit kompenzační pomůcku, navázat sociální vztahy nebo přímo pomoc při hledání zaměstnání.

Simona potřebovala podporu a pomoc při hledání zaměstnání. Přišla na doporučení jednatelky z úřadu práce. Zdena taktéž hledala speciální pomoc jak najít vhodné pracovního místo. Zaujala ji prezentace služeb TyfloCentra na úřadu práce. Ludmila si chtěla požádat o novou kompenzační pomůcku Braillovský řádek. Naši

organizaci ji doporučili pracovníci SONS. Také Denise nabídly pracovníci v SONSu naše služby, ta však chtěla v TyloCentru navázat nové sociální vztahy. Tomášovi poradila TyfloCentrum paní doktorka z očního oddělení, protože chtěl pracovat.

Většina z nich (Simona, Zdena, Ludmila, Tomáš) již pracovní zkušenosti měli, Denisa však nikoliv. Nakonec ale všech pět klientů využilo volnočasové aktivity, které vedly k jejich seberealizaci.

V rámci individuálních schůzek si všech pět klientů sestavilo nebo aktualizovalo svůj strukturovaný životopis a poté si vytvořili motivační dopis. Byli seznámeni s legislativním rámcem zaměstnávání osob se zdravotním postižením a naučili se prezentovat svou osobu na výběrovém řízení u zaměstnavatele.

Svému vzdělávání se klienti věnovali i mimo organizaci TyfloCentrum. Jak je popsáno v kazuistikách, navštěvovali jiné organizace nebo se seberealizovali sami za pomoci internetu a knih.

Simona absolvovala kurz na PC, kurz sociálních dovedností, kurz českého jazyka, jobclub a kurz komunikační. V organizaci SONS navštěvovala kurz anglického jazyka. Zdena se účastnila kurzu na PC, kurzu sociálních dovedností, a kurzů jednorázových Jak se orientovat na trhu práce, Firemní kultura, Time management nebo Pracovní právo. V šumperském družstvu BEC se účastnila projektu Ženy 50+ a sama se přihlásila do kurzu Management v podnikání, který probíhal on-line. Informace o čínské medicíně čerpala z internetu, ale zejména z knih. Ludmila navštívila jednorázové kurzy Time management a kurz komunikační. V současné době studuje na VOŠS v Olomouci, obor Charitativní sociální práce. Denisa si zvolila volnočasové aktivity kurz na PC, Pletení z letáků a jobclub. Pro svou seberealizaci využila kurzů jednorázových Kurz komunikačních dovedností, Pracovní právo nebo Firemní kultura. Půl roku navštěvovala Vysokou školu v Olomouci obor Česká filologie. Tomáš se zapojil do kurzu sociálních dovedností, Pletení z letáků, kurzu na PC a z kurzů jednorázových si vybral Time management. Samostatně se věnoval zdokonalování na PC.

Výše zmiňované osoby již umí vyhledávat zaměstnání z jakýchkoliv zdrojů, naučili se oslovovat zaměstnavatele veškerými dostupnými formami a ví, jak se prezentovat na výběrovém řízení. Díky vzdělávacím kurzům a individuálním setkání posílili své slabé stránky a jsou připraveni na trh práce.

6.7 Shrnutí

V kazuistikách jsem popsala u pěti osob se zrakovým postižením, jak tráví volný čas. Pávková považuje za volný čas, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění".⁶⁷ I když se tyto osoby potýkají se svým postižením, mohou svůj volný čas využít plnohodnotně díky kompenzačním pomůckám a službám, které jsou jim nabízeny. Záleží jen na nich, co je baví a jakým směrem se chtějí seberealizovat.

Volný čas většinou tráví v okruhu svých blízkých, ale také se sdružují a využívají nabízené aktivity v organizacích pro zrakově postižené. Ludíková říká, že se „sdružují nejen proto, že jsou motivováni svým zájmovým zaměřením, rozvíjí své schopnosti, dovednosti, vloh a nadání, ale též proto, že zde nacházejí lidi podobného zaměření, se kterými mohou komunikovat, řešit problémy z podobného úhlu. Navazují zde kontakty s druhými, vytvářejí kamarádské vztahy a přátelství.“⁶⁸

Některé osoby se zrakovým postižením nenaplňuje jen se v organizacích scházet a navazovat přátelské vztahy. Jsou i tací, jež chtějí pracovat. Slowik tvrdí, že, se těmito lidem výrazně zvyšuje jejich sociální sebevědomí, protože jim zaměstnání pomáhá v jejich samostatnosti a nezávislosti.⁶⁹ Proto vyhledávají přímo aktivity, soustředující se na rozvoj osobnosti, který patří podle Hofbauera mezi hlavní funkce volného času.⁷⁰

Organizace TyfloCentrum právě tyto aktivity pořádá. Klienti, kteří absolvují individuální schůzky nebo skupinové kurzy, se potom mohou lépe uplatnit na trhu práce. Ve svém volném čase se zabývají hledáním vhodného pracovního místa, oslovováním a navštěvováním zaměstnavatelů, vyhledáváním nabídky volných pracovních míst na internetu nebo v tisku.

Motivace vzdělávat se ve volném čase za účelem získat vhodné pracovní místo, je o to silnější, protože tito lidé jsou si vědomi svého postižení a ví, že jsou diskriminováni na trhu práce. Organizace SONS, Tyfloservis, TyfloCentrum, Kafira nebo Dědina je mohou podpořit a pomoci najít vhodné pracovní místo, ale hlavně je vést k samostatnosti a nezávislosti.

⁶⁷ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 13.

⁶⁸ LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopédie-andragogika*. 2005, s. 41

⁶⁹ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 2007, s. 39.

⁷⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 13.

Závěr

V mé bakalářské práci „Vliv volnočasových aktivit zrakově postižených na jejich pracovní uplatnění“ jsem v teoretické části přiblížila zrakové postižení, jeho klasifikaci, jaké má toto postižení dopady na osobnost, ale také jak u těchto lidí probíhá socializace. Dále jsem se zaměřila na problematiku volného času a to i v další kapitole lidí se zrakovým postižením. Uvedla jsem některé organizace, které pomáhají lidem se zrakovým postižením a nabízejí jim volnočasové aktivity, jenž je připravují či zdokonalují tak, aby se mohli uplatnit na trhu práce. První část mé práce jsem ukončila nastíněním oblasti problematiky pracovního uplatnění zrakově postižených. Popsala jsem i aktivitu podporované zaměstnávání.

V následující praktické části jsem představila pět kazuistik klientů TyfloCentra v Šumperku. Kazuistiky byly zaměřeny na trávení volného času osob se zrakovým postižením, kteří přišly do TyfloCentra za účelem zprostředkování kompenzační pomůcky, navázat nové vztahy nebo přímo pomoci najít pracovní místo. Všech pět klientů využilo podporu při hledání pracovního uplatnění, tak aby byli připraveni na otevřený trh práce. Každý se naučil sestavit či aktualizovat svůj strukturovaný životopis, motivační dopis, uměl si sám vyhledávat práci a prezentovat se na výběrovém řízení před zaměstnavatelem. V rámci kurzů, které mohli v TyfloCentru absolvovat, se naučili nebo zdokonalili v práci na počítači se speciálními programy pro zrakově postižené, zjistili, jak se orientovat na trhu práce, posílili si své sociální a komunikační dovednosti nebo si osvěžili jemnou motoriku.

V praktické části jsem chtěla ukázat konkrétní příběhy lidí se zrakovým postižením, kteří nechtějí nečinně sedět doma. Mají zájem žít plnohodnotný život a jako ostatní lidé chodit do zaměstnání. Bohužel jejich postižení je omezuje na otevřeném trhu práce. Tito lidé spadají do ohrožené skupiny v nabídkách volných pracovních míst, proto jim musí být věnována zvýšená pomoc a podpora. Této problematice se věnují organizace TyfloCentrum, SONS, Tyfloservis, Kafira a Dědina. Nabízí svým klientům aktivity, které jim umožňují lépe se uplatnit na trhu práce. Takže ti zrakově postižení, kteří chtějí pracovat, mají možnost aktivity využít. Jestliže jim však tento druh seberozvoje nevyhovuje nebo nestačí, vyhledávají i jiné alternativy jako například on - line kurzy na internetu, knihy nebo jiné instituce - vysoké školy, spolky nebo družstva. Vždy však jde o to přizpůsobit jim podmínky dle zrakové vady pro trávení jejich volného času.

Zdroje

ASSLÄNDER, F. GRÜN, A. *Práce jako duchovní úkol*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 67 s. ISBN 978-80-7195-368-5.

ČÁLEK, O. *Raný vývoj dítěte nevidomého od narození*. Praha: UK. I184. str. 114. ISBN 60-019-84.

DONKIN R. *The Future of Work*. PALGRAVE MACMILLAN. 2010. str. 2. ISBN 978-0-230-57638-4.

FINKOVÁ, D. LUDÍKOVÁ, L. a RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2007. 159 s. ISBN: 978-80-244-1857-5.

HÁJEK, B. HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HAMADOVÁ, P. KVĚTOŇOVÁ, L. a NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. 1. vyd. Brno: Paido. 2007. 125 s. ISBN: 978-80-7315-145-4.

HA3AΠOBA, H. M. *Специальная педагогика*. Moskva: Akadema, 2000. 519 s. Abstrakt dostupný z: <http://www.klex.ru/6wy>

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd.. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-717-8927-5.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1. vyd.. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2

HUČÍK, J. HUČÍKOVÁ, A. *Kazuistika v sociální práci*. 1. vyd. Bratislava: V36aSP sv. Alžběty, 2009. 203 s. ISBN 978-80-89271-66-5.

KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas volnosti – čas výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál 2012. 176 s. ISBN 978-80-262-0450-3.

KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. 1. vyd. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.

KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. aj. *Člověk-Prostředí-Výchova*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ L. *Oftalmopedie*. 2. doplněné vyd. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-84-2.

LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie-andragogika*. Olomouc: Universita Palackého, 2005. 47 s. ISBN 80-244-1191-1.

LUDÍKOVÁ, L. a STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: UP, 2006. 50 s. ISBN 80-244-1189-X.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6 .

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha:Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

RENOTIÉROVÁ, M, LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 313 s. ISBN 80-244-1475-9.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN: 978-80-247-1733-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. doplněné vyd. Brno: Print Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VITÁKOVÁ, P. a kol. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání*. Praha: Rytmus. 2005. 127 s. ISBN: 80-903598-0-9.

VOTAVA, J. a kol. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. 1. vyd. Univerzita Karlova Praha: Karolinum, 2003. 207 s. ISBN 80-246-0708.

internetové zdroje

AKTIVNÍ ŽENA 50+. *Aktivní ženy 50+ a jejich uplatnění na lokálním trhu práce*. [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.aktivnizena50.cz/>

DĚDINA, o.p.s. *Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o.p.s.* [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.dedina.cz/>

ERGONES. *Ergones*. [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.ergones.cz/>

KAFIRA, o. s. *Kafira*. [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://kafira.cz/cms/>

OKAMŽIK. *Okamžik sdružení pro podporu nejen nevidomých*. [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.okamzik.cz/>

SONS. *SONS*. [online]. 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.sons.cz/>

TYFLOCENTRUM OLOMOUC. *TyfloCentrum Olomouc, o.p.s.* [online], 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.tyflocentrum-ol.cz/>

TYFLOSERVIS, o.p.s. *Tyfloservis*. [online]. 2016. [cit. 26-01-2016]. Dostupné z: <http://www.tyfloservis.cz/>

přílohy

TYFLOSERVIS, o.p.s. *Prezentace Tyfloservis*. [CD-ROM]. 2006. [cit. 10-02-2016].
Dostupné z: knihovna Tyfloservis

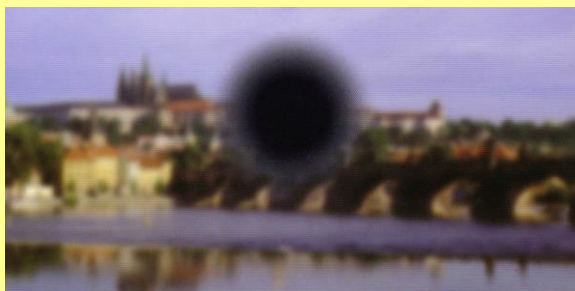
Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Přílohy

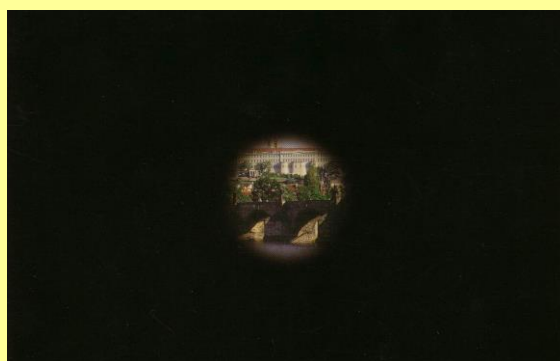
Příloha A

Fotografie, napodobující různé poruchy vidění:

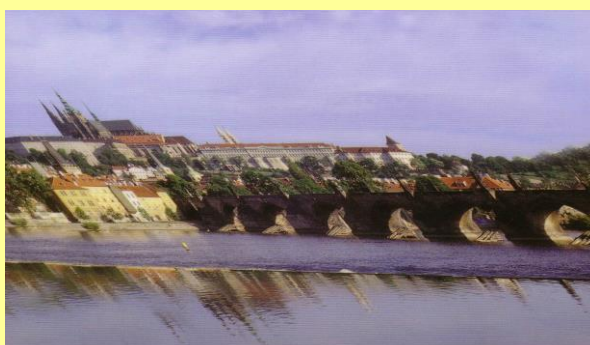
- Těžká krátkozrakost spojená s ústředním výpadkem zorného pole.



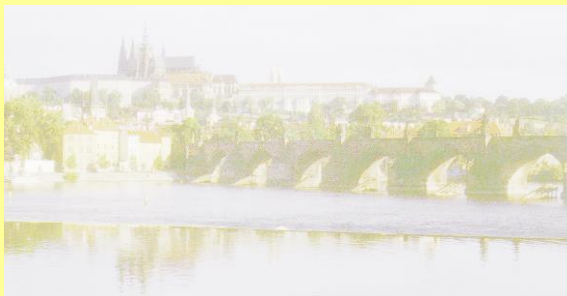
- Výpadek téměř celého zorného pole - trubicové (tunelové) vidění.



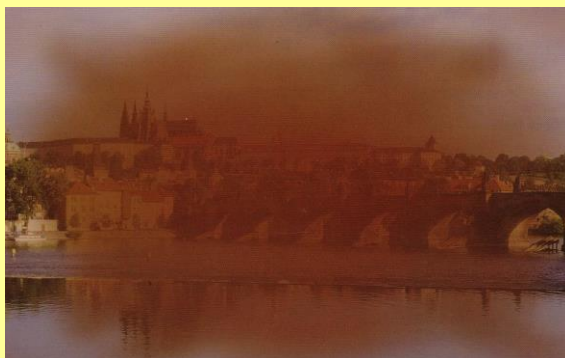
- Nepravidelné zakřivení rohovky (astigmatismus).



- Světloplachost (opakem je šeroslepost).



- Šedý zákal (katarakta).



- Porucha barevného vnímání.



Legislativní vymezení zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Stát má za úkol podporovat zaměstnanost a to i zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Tato problematika je zakotvena v zákoně 435/2004 Sb. o zaměstnanosti. Zaměstnavatelé mají určité povinnosti stanovené v tomto zákoně, kterými se musí řídit. Nástroje, které jsou určeny pro osoby zdravotně postižené:

Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitaci zajišťují krajské pobočky Úřadů práce. Tato činnost je zaměřena na získání či udržení vhodného pracovního místa pro osoby se zdravotním postižením. Zahrnuje hlavně poradenství, ale také činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.

Chráněné pracovní místo

Chráněné pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let.

Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném pracovním místě

Zaměstnavateli zaměstnávajícímu na chráněných pracovních místech více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců se poskytuje příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob formou částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy a dalších nákladů. Příslušnou krajskou pobočkou Úřadu práce pro poskytování příspěvku je krajská pobočka Úřadu práce, v jejímž obvodu má sídlo zaměstnavatel, který je právnickou osobou, nebo v jejímž obvodu má bydliště zaměstnavatel, který je fyzickou osobou.

Povinný podíl zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci v pracovním poměru jsou povinni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců zaměstnavatele. Povinný podíl činí 4 %.

Povinnost uvedenou v odstavci 1 zaměstnavatelé plní

- a) zaměstnáváním v pracovním poměru,
 - b) odebíráním výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům nebo odebíráním výrobků nebo služeb od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance, nebo zadáváním zakázek těmto osobám, nebo
 - c) odvodem do státního rozpočtu,
- nebo vzájemnou kombinací způsobů uvedených v písmenech a) až c)

Udělení souhlasu ke zpracování osobních a citlivých údajů

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Leoně Šabršulové, DiS. souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů při zpracování kazuistik v rámci bakalářské práce na katedře křesťanské výchovy Cyrilometodějské fakulty v Olomouci.

Souhlasím, že jsem byl/a obeznámen/a se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména.

V Šumperku

dne 1. 4. 2016



Šabršulová
Leoně
Cyrilometodějské
fakulty v Olomouci